

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΔ'.-φύλ. 8 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΒΑΤΟ, 23 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1916 * ΑΡΙΘΜΟΣ 589

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ. "Ιδας συνέχεια).
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΣ. "Υμνοι.
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ. Και μες στήν έρημιά μου.
ΑΘ. ΜΙΧΑ. Τό τριαντάφυδο στί; βόρειες γώ ες.

Γ.Ρ. ΞΥΝΟΠΟΥΛΟΣ. Ο παστός καθόρθη.
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΘΟΡΙΤΗΣ. Τό μεγάλο παιδί (συνέχεια).
ΙΟΥΛΙΑ ΠΕΡΕΑΚΗ. Τό Μαγαρίτι.
Ν. Η ΠΡΩΤΗΣ. Ξενοπολιάδα.
ΤΩΝΗΣ ΧΡΗΣΤΙΜΗΣ. "Αεγίδες.
ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ - ΟΤΙ ΘΕΑΤΕ - ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟ-
ΣΗΜΟ.

"ΥΜΝΟΙ,"

ΒΟΡΡΙΑΝΗ

Τῆς ψυχῆς σου τό ποτήρι
ξέχειλο θωροῦ,
ἀπό μαῦρο παραδείσι
δίχως πόνου ἀφροῦ.

Μήτε ἀγάπη, μήτε χάρι,
φιλόγα μυστική,
μήτε ἀχνός ἀπό φεγγάρι
χόρρασαν ἐκεῖ.

Μόνο πάθος καί μαράζι,
ἄφαντος διαρκός,
πότε πότε σέ τινάζει
καί σέ καίει θερκός.

Τά λιγνά χλωρά σου νιάτα
μύρονται βαριά.
Γύρο μου τὰ νοιώθω ἀκράτα
μάτια ἀπό θεριά.

Καί τὰ χέρια σου, ποτίμια
καί νεροσουριές.
Σά νεράιδες στή καλάμια
— δάχτυλα — σί δομές,

ψάχνουν, μέ ζητοῦν, μέ σέρονουν
σὸ χορό. Γαμπρός.
Τάνθια τῆς ἀλκῆς μου γέρονουν
στ' ἄσπρα κρῖνα ἔμπρός.

"Ἡ ψυχρή λευκή ὁμορφιά σου,
φύσημα βορριά,
τοῦ πυκνοῦ νοεροῦ μου δάσου
σπάξει τὰ κλαριά.

Κ' ἡ ξανθὴ γαλήνια σου ὕψη,
ἀνοξῆς προῖ.
πόσα τάχα θά μοῦ κόψη
χρόνια ἀπ' τῆ ζωή!

Χάσμερς τό πανηγέρι.
Σβόνοντας, ποιδῶ.
Τῆς ψυχῆς σου τό ποτήρι
ἔδης, καί μειδῶ.

ΓΕΝΕΘΛΙΑ

Πόση, ἄσπρη φεγγάρι,
προποδίζηρες ἐσὸ,
τῆ ζωῆ μου ὀκνή, ρισή,
ἀπὸ τὸ νύχτα τοῦ Γενέθλι.

Καί σοῦ ἀνέφησα τό γάλα,
καί τάχα σου πῆρα φῶς,
κ' ἕνας ἔρωτις κρυφός
μ' ἔκαιε γὰρ τὸ μεγάλο.

Μὴ με πλάνωσ' ἄλλη στρωα
κα ἄλλοι μ' ἔσταναν θεοί,
καί δὲν εἶδα ἕνα προῖ
σὲ ἀπὸ τὸ μένο μου τὰ νιάτα

"Αχ μιτσόθηρα σὸ δρόμο,
κ' εἴμ' ἀνήμπορος ἐγὼ
τῆς γρηῃ σου κα ὀδηγῶ
σὸς ἀνθρώποις δίχως τρόμο.

Τόσημια σου μισίλειο
μὸ ἀναγῶλλιασε τὸ νοῦ,
καί σὸ θῆμιος τοῦρανοῦ
πόσα μίσσηρα τὸν ἥλιο!

Στὸ καινούχιο σου τὸ διάβα
μὲς σὸς κόσμοις ποῦ ἀγαπᾶς,
πάρε με καί με ὅπου πᾶς,
φεγγαράκι μου, καί τράβα.

Τὸ ψιλὸ ἀεράκι γύρω
 κρούα φαντάσματα μηνᾶ.
 Πόσα χιόνια στὰ βουνὰ
 τῆ θερμῆ προσμένουν λύρα!

*Απαλὰ σαλεύουν οἱ ἴσκιοι.
 Ὡ ψυχὴ μου ἐσὺ ἀγρυπνᾷς;
 Τί κατάρα νὰ ξυπνᾷς
 δίχως ὕπνος νὰ σὲ βροίση!

Τώρα ἡ σκέψη μου ἡ ἀράχνη
 τρέλες, φαντασίες, γαρεμούς
 πλέκει ἀγνάντια ἀπ' τοὺς καιμούς
 μὲς στῆς θλίψης μου τὴν πάχνη.

Εὐτυχία νεκρὴ δὲ θέλω
 μήτ' ἀστόχαστη χαρὰ
 σὰν τὰκίνητα νερὰ
 κάτου ἀπ' τὸ βουρξίσιο βέλο.

Φώτιζέ μου ἀγνά, φεγγάρι,
 τῆς ζωῆς μου τὴ βραδιά,
 καίγοντάς μου τὴν καρδιά
 μὲς στοῦ πόνου τὸ λυχνάρι.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΕΣ

Τὸ λειβάδι πὸν σμίξαμε
 τὸ στεγνὸ καλοκαίρι
 — σὰ μᾶς ἔκαιε τοῦ πόθου μας
 τὸ βαθὺ μεσημέρι —
 τοῦ χειμῶνα τὸ πνίξανε
 οἱ βροχές, τὰ γριοκαίρι,
 καὶ βαλτόνερ' ἀνάδευε
 κῦμα κῦμα τὰ γέρι.

*Ὅμως ἄξαφνα σήμερα,
 ξεχασμένη μου φίλη,
 τὸ λειβάδι ὀλοστέγνωτο
 μὲ καλοῦσε, μοῦ ἐμίλει.
 Μαργαρίτες γελοῦσανε
 στὸ μαρτιάτικο δεῖλι,
 καὶ πικρὰ μου νοστάλγησα
 τὰ χαμένα σου χεῖλη.

ΘΟΥΡΙΟΣ

Δειλινὸ τοῦ χειμῶνα
 στῆς Ἀθήνας τὴ γλύκα.
 Ἡ ἀγκυλιὰ τοῦ ἐλαιῶνα,
 ἡ Ἀκρόπολη, ἡ Πνύκα.

*Ἐνα φῶς, ἕνα θάμπος,
 χρυσορόδινα κρῖνα,
 ὁ χλωρόσπαρτος κάμπος,
 τὰ νερά, ἡ Σαλαμίνα.

Μὰ ἡ ψυχὴ μου γερμένη
 μὲς στὴν πίκρα τοῦ αἰῶνα,
 τέτοια γλύκα προσμένει
 μ' ἕναν ἄγριο χειμῶνα.

ΚΕΛΑΔΙΣΜΑ

Δίχτια μὲ σύρανε
 τὰ μάτια, οἱ δράκοι,
 μὲς στὴν ἀγκυλιὰ σου
 ταῖρι, ταιράκι.

Τᾶνανθα χρόνια μου
 τὰ καίει φαρμάκι,
 στάξες τὸ δροσισμα
 ταῖρι, ταιράκι.

Κι ἂν κρούα φαντάσματα
 καὶ βουκολάκοι
 θλίβουν τὴ μοῖρα μου
 ταῖρι, ταιράκι.

Κι ἂν τρώει τὰ σπλάγνα μου
 μαῦρο κοράκι.
 — ξανάρθε ἡ ἀνοιξη
 ταῖρι, ταιράκι.

Πηγὴ τὸ γέλιο σου
 καὶ δροσανλάκι,
 κάμπος τὰ νιάτα μου
 ταῖρι, ταιράκι.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΚΑΙ ΜΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΗΜΙΑ ΜΟΥ

Καὶ μὲς σὴν ἐρημιὰ μου
 Καὶ μὲς σὴν βοῇ
 Πάντοτε μὲ πλατεύει
 Μὲ δειράτα ἡ ζωή.

*Ὅνειρα νικημένου
 Κι' ὄνειρα νικητῆ
 Κι' ὄνειρατα θυσιᾶς
 Κι' ὄνειρατ' ἀσκητῆ —

*Ὅνειρατα ἐνὸς κρῖνου
 Στὴν αὐγινὴ δροσιὰ
 Κι' ὄνειρατα τοῦ βράχου
 Στὴν ἀμφοθαλασιὰ.

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΤΟ ΜΑΡΓΑΡΙΤΙ

ΣΤΟ ΧΡΙΣΤΟ ΠΕΡΣΑΚΗ

Είτανε μιὰ βδομάδα πού είχαμε κουβαλήσει στο νέο σπίτι. Στο κάτω πάτωμα έμενε ή σπιτονοικοκυρά με τόν άντρα της, κ' από πάνω έμεις. Μιὰ μέρα πού κατέβηκα στην αυλή είδα νά κάθεται σέ μιὰ ξυλένια σκαλα, πού την είχαν τοποθετήσει απόμερα, ανάμεσα σέ δυο γλάστρες με βασιλικούς, μιὰ γριά. "Ως έκατο χρόνωνε θά μευ φάνηκε.

— "Η Μητέρα μου, μου είπε ή κυρά Κατίνα πού στεκόταν όρθή.

"Αμα πλησίασα κούνησε τó κεφάλι της άναστενάζοντας.

— "Αρρωστη είναι; ρώτησα.

— "Όχι. Μά είναι έτσι δά όχτώ χρόνια τώρα. Την έχω γιά νά βασιανίζουμαι, και πρέπει νά τη διανέδωσαι όλη την ώρα.

Κι' άρχισε νά εξιστορεί, πώς πρέπει νά την ντύσει, νά την πλύνει, νά την αλλάξει, νά την ταΐσει, «Τίποτις τίποτις δέν είναι άξια νά κάνει μοναχή της». Και της έδεσε καλλίτερα τó μαύρο μαντήλι πού φορούσε στο κεφάλι.

"Η γριά έβαλε τó χέρι αντίλιο γιά νά ίδει ποιά είμαι. Με κοίταξε έτσι γιά πολύ.

— Είναι ή κυρία πού κάθεται άπάνω! της φώναξε ή κόρη της.

Κατέβηκε τó χέρι της και μου τώδωσε γιά νά με χαιρετήσει. «Καλώς ώρισάτε, μου είπε, πάντα με τó καλό!» με τή Σαντορινιά φωνή της την τραγουδιστή. Κ' έσκυψε πάλι τó κεφάλι της.

— Πόσω χρονών είναι; ρώτησα την κόρη της.

— Φαίνεται μεγάλη, μου άπάντησε, μά δέν είναι...

Καμμιάν όγδονταριά.

"Εγώ κοίταξα μ' έκπληξη πότε τή μιὰ γριά και πότε την άλλη. Γιατί και οι δυο είτανε γριές. Τά εξήγητα θά τά είχε ή κόρη της. Κατάλαβε την άπορία μου γιατί μου είπε. «Φκινόμαστε μεγάλες γιατί είμαστε κκοπερασμένες. Παιδεμένες γυναίκες...»

— Μπα! της είπα. Κι' αλλάζοντας κουβέντα, Πώς τή λένε τή μητέρα σου;

— Μαργαρίτι.

— Μαργαρίτι; "Όραίο όνομα. Και χαιρέτησα τή γριά άνεδαίνοντας σπίτι μου.

— "Η Παναγιά τού καλού στή στράτα σου παιδάκι μου, φώναξε τó Μαργαρίτι με την τρεμουλιαστή φωνή της.

"Επειτα από λίγες μέρες χτύπησαν την πόρτα, άνοιξαμε, κ' είδαμε νά φέρνουν τó Μαργαρίτι άλά μπρατσέτα.

— Καλώς τηνε! είπαμε με χαρά έγώ κ' ή άδερφή μου.

"Ηρθε από την πόρτα της κουζίνας και δέν ήθελε νά πάμε μέσα νά καθίσουμε «"Όχι, όχι», επέμενε, «δέν θέλω άρχοντιές, μάτια μου». Καθίσαμε. Για νά της μιλάει κανείς είτανε πολύ δύσκολο, γιατί έπρεπε νά της φωνάζει, μά ή κυρά Μαργαρίτι μιλούσε όλη την ώρα μόνη της κ' έλεγε όσα δέν μπορούσε νά πεί στην κόρη της πού βαριόταν νά την άκούει.

"Η άδερφή μου ήξερε τή Σάντορινη με τά χωριά τ.σ. Τά Φυρά, τó Μερεβγούλι, τόν Πύργο, τή Μεσαριά, τόν Καρτεράδο.

Κ' έμένα, μ' άρεσε πολύ ν' άκούω νά μιλάει τó Μαργαρίτι. "Αρχίζε τή φράση της με φιλή φιλή φωνίτσα και την τέλειωνε με φωνή βαθείά.

— «Στήν Σαντορινη όλα είναι καλά, τέλεια όμορφα!» Γελούσαμε, γέλαγε και κείνη μαζί μας και ευχιότανε πού της έστειλε ό Θεός τέτοιους καλούς ανθρώπους γιά νά ξεβαριέται. Γιατί μόνη της κλεισμένη στο καμαράκι της στενοχωριότανε πολύ.

— «Νά έτσι όλη την ήμέρα». Σταύρωνε τά χέρια της, χαμήλωνε τó κεφάλι, και άφου έμενε σ' αυτή τή στάση κάμπωση ώρα. «Νταγιαντάς;» μάς ρωτούσε. «Δέν νταγιαντώ», άπαντούσε μόνη της. «Δέν νταγιαντάς» λέγαμε και μεις; κουνώντας με συμπάθεια τó κεφάλι.

"Ετσι πενούσαμε την ώρα μας ώς, πού έρχόταν ή κυρά Κατίνα νά την πάρει. «Έλα της έλεγε, γιατί γίνεσαι τέλεια βαρετή».

"Η γριά μάς κοίταζε περιλυπη. Δέν ήθελε νά φύγει.

— "Ελα έλα μάζεψε τó ραβδί σου, μωρή! φώναζε ή γριά φεύγοντας, «μπά; είναι ξένη;» Και μάς άποχιρευτούσε. Κοντοστεκότανε πάλι. «Άδριο ντρέπουμαι νάρθω μά δέ μ' άφίνει και τó Κατερίνι μου, μά θάρθω μεθούριο». "Ω; πού άκολουθούσε την κόρη της με ύποταγή.

Κατά τις δυο τó μεσημέρι έφτανε τó Μαργαρίτι.

— Μπάς είναι μέσα ό άντρας σου;

— "Όχι, της έλεγε ή άδερφή μου, δέν είναι δώ ό γαμπρός μου!.. Και την έφερνε κτευθεία μέσα στην κάμαρά μου.

— "Ελα, μούλεγε, σοφ φέρνω τó Μαργαρίτι; νά ξεβαρεθείς.

— Τί κάνεις; τή ρωτούσα.

— Τί νά κάμω; Τά έ-δι-α μου!..

"Ό,τι γλυκό είχαμε φυλάγαμε της Κυρά Μαργαρίτι Σιρόπια, λουκούμια, παστοκούδωνο. Δέν τó έτρωγε όλο, φύλαγε και γιά την άλλη μέρα τó πρωί. Της κάναμε και καφέ.

— Πώς τόν πίνεις; τή ρωτούσαμε κάθε φορά.

— "Όμορφης λοής, μάς άπαντούσε.

Τό Μαργαρίτι άν και με τά δυο πόδια στο λάκκο, την ήθελε τή ζωούλα του. Και παρακαλούσε μέρα νύχτα τó Θεό και τούς άγιους νά την κάνουν καλά. Δέ ζήταγε μεγάλο πράμα, μά νά μπορεί κι' αυτή νά πιάνει τó ψωμί νά κόψει, νά παστρέψει τις πατάτες, νά κόψει τά κρεμμύδια, νά καθάρσει τά χόρτα, ούτε κάλ-

τσα ξήταγε να πλέξει, ούτε στο βουνό να πάει για θυμάρια.

— Έ, μὰ δὲ θέλει ὁ μεγαλοδύναμος! ἔλεγε καρτερικά.

— Πῶς πιάστηκες; τὴ ρωτοῦσαμε.

— Μ' ἔκρυψε ὁ Χάρος, μ' ἔκρυψε. Μοῦ πήρε τὸν ἄντρα μου, μοῦ πήρε καὶ δύο μου παιδιὰ. Σὺν πέθανε ὁ ἄντρας μου, ἄρχισε, φόρεσα τὰ μαῦρα, τὰ δρόμαυρα. Μόνο τίς κάρτες μου ἄφισα ἄσπρες, γιὰ δὲν μπορούσα νὰ θωρῶ μαῦρα παννιὰ στὰ πόδια μου. Καὶ σὺν πέθανε ἡ κόρη μου ἔβαλα τίς μαῦρες κάρτες. Νά, ἔπως μὲ θωρεῖς. Μὰ σὺν πέθανε ὁ γιός μου μοῦρθε τὸ μεγάλο, τὸ πιὸ τὸ πιὸ τὸ πιὸ μεγάλο κακό! Καὶ γίνηκε ἔτσι δῆς, τσαμέ; Μὴδὲ νὰ πιάσω πρᾶμα μπορούσα, μὴδὲ νὰ διανερωθῶ. Μωρή, εἶπα στὴν κόρη μου, κόψε μου τὰ μαλλιά!

Σήκωσε τὸ μαντήλι τῆς. Τὰ μαλλιά τῆς φάνηκαν ἄσπρα καὶ ἀραιά. Ἔβλεπε κομένα.

— Μοῦ τὰ κόβγει, εἶπε ἡ τυχα, κάθε μῆνα τὸ Κατερίνι μου. Τσαμέ; Κι' αὐτὲς τίς τρίχες ἔδωπέρα — καὶ ἔδειξε τὸ σαγόνι τῆς — μοῦ τίς κόβγει κι' αὐτὲς!..

Φαντάστηκα τὴν κόρη τῆς μὲ τὸ ψαλλίδι νὰ τὴν κουρεῖ καὶ μ' ἔπιτσαν τὰ γέλια. Ντροπέμουνα μὴπως τῆς κοκοφνεῖ, μὰ τί γάλακα;

— Κοιτάχτε, κοιτάχτε, εἶπα δείχνοντας τὸ σκόλο μας ποῦ εἶτανε ξεπλωμένος σὲ μὴ ἀκρι, κοιτάχτε πῶς κάνει τὸν ἀνέξερ!

— Ἦντα ξεβρῆθηκα σήμερι; μαζί σου, μοῦ εἶπε γελώντας.

✱

Γλήγορα πέρασε τὸ μικρὸ καλοκαιράκι. Μπήκε ὁ Νοέμβρης. Ἐγὼ τώρα ἔτρεχα ἕλη τὴν ὥρα ἔξω. Πήγαυα στὴν Ἀθήνα καὶ γύριζα τὴ νύχτα κουρασμένη. Πάντοτε ἔμω, ἔταν ἔμπαινα σπίτι μου, ρωτοῦσα γιὰ τὸ Μαργαρίτι.

— Εἶναι ἄρρωστη, μοῦ εἶπε ἕνα βράδι ἡ ἀδερφή μου. Δὲ σηκώνεται ἀπὸ τὸ κρεβάτι.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ συμφωνήσαμε νὰ πάμε. Πήγαμε. Μέσα σ' ἕνα σκοτεινὸ δωμάτιο μὲ κλειστὸ τὸ παράθυρο, ἀπάνω σ' ἕνα στενὸ κρεβάτι, εἶτανε κουδραρισμένο τὸ Μαργαρίτι. Σ' αὐτὸ τὸ δωμάτιο εἶχε ἡ κόρη τῆς ἕτι πρᾶμα τῆς εἶτανε περιττό. Κοφίνισα, κάσες, κασέλες.

— Καλημέρα, εἶπαμε τῆς γριάς, τί κάνεις;

— Ἦντα νὰ κάμω; Δὲ σκλέβω.

— Εἶναι σὲ κακὸ χάλι, πρόσστερ ἡ κόρη τῆς μὲ χαμηλὴ φωνή. Ὅλη τὴν ὥρα μᾶς φωνάζει. Τὴ νύχτα δὲ μᾶς ἀφίνει νὰ κοιμηθοῦμε... Ὅτὰ τὴ μεταλάβουμε, μᾶς εἶπε ἀκόμα σιγώτερα.

— Μωρή, δῶσε μου τὸν ταμπάκο μου, φώναζε ἡ γριά. Δῶσε μου καὶ τὸ μωξοπάνι μου.

Τῆς τᾶδωσε.

— Χῶσε με, πρόσταξε, γιατί κρυγαίνω!

Τῆς ἔχωσε καλὰ γύρω γύρω τὰ κηπλώματα, κ' ἔφυγε. Μείναμε μόνες μᾶς μαζί τῆς.

— Παιδά, παιδάκι μου, παιδάκι. Δὲ σκλέβω, μᾶς εἶπε. Κρυγαίνω, δὲν πυρώνουμαι. Πᾶς τρῶω πρᾶμα; Ἐχτές, εἶχε τὸ Κατερίνι μου γιαπράκια. Μωρή, λέω, βάλε μου μιὰ πιρουριά. Καὶ μοῦ ἔφερε λίγο μὲ τὸ μικρὸ τὸ κουταλάκι. Ἔβλεπε τέλεια ὁμορφα. Μὰ τὴ νύχτα μὲ ξημερώσανε. Σίδερα κι' ἄλυσιδες στὸ στομάχι μου.

— Έ, τῆς εἶπε ἡ ἀδερφή μου, γλήγορα θὰ γίνεις καλὰ.

— Ὅχι, μᾶς ἀπάντησε μὲ πεποῖθητη. Ὅχι. Γιατί θυμεῖμαι τῆς πατρίδας μου... Ἦθελα νὰ μὲ θάψουνε ἀνάμεσά στὸν ἄντρα μου, καὶ στὰ παιδάκια μου...

Ἐπειτα μᾶς κοίταξε μὲ τὰ στυμένα τὰ μάτια καὶ εἶπε σὺν πολυπειρος γιατρός ποῦ κάνει σίγουρη διάγνωση.

— Πάσχω ἀπὸ μαρκαλονία τῆς καρδιάς.

Δὲ μιλήσαμε.

— Εἶναι ἡ καρδιά μου μαρκαγονιασμένη, μᾶς ξήγησε.

Τὴ λυπηθήκαμε πολὺ, παρατηρήσαμε πῶς εἶχε ἀδυνατίσει ἀκόμα περισσότερο, καὶ μὲ κόπο ἄνοιγε τὸ στόμα τῆς νὰ μιλήσει. Τὰ χέρια τῆς ἀλύγιστα καὶ σκληρὰ ἀπ' τὰ γεράμματα, τὰ μάτια τῆς θαμπὰ, τὸ πρόσωπό τῆς κίτρινο καὶ ξαρωμένο. Μονάχα τὸ στόμα τῆς φανόταν πῶς εἶχε ἀκόμα λίγη ζωὴ. Καὶ δὲν ἔβρω γιατί ἀπ' τὴν ἡμέρα ποῦ ἀρρώστησε, τὴν κοιτάζα ἐπιμονα ἔκει. Συλλογιζόμουνα πῶς γλήγορα θὰ σῶσαι κι' αὐτό, καὶ δὲ θὰ φωνάζει πιά τὴν κόρη τῆς μὲ τὴ φωνὴ τῆς τὴν παραπονιάρικα καὶ βραχνή. Κατερινί. Μωρή Κατερινί! Τὸ Κατερίνι δὲν πολυπήγαινε γιατί ἔλο διανεβγότανε τὸ σπίτι.

Γιὰ μένα ἡ γριά εἶχε πεθάνει ἀπὸ καιρὸ. Κι' ἂν τύχαινε τὴ νύχτα ποῦ ξυπνοῦσα νὰ τὴ θυμηθῶ, φοβόμουνα, καὶ κουκουλωνόμουνα διαστρικά διαστρικά μὲ τὰ σκεπάσματά μου, πρᾶμα ποῦ μοῦ συμβαίνει ἔσες φορές συλλογιστῶ πεθαμένους.

— Τὸ Κατερίνι θέλει νὰ μὲ μεταλάβει, ξανάρχισε ἡ γριά, μὰ ἐγὼ δὲ θέλω... Νὰ ξομολογηθῶ, μάλιστα, μετὰ χαρᾶς. Καλλίτερα ἔμω; νὰ κοινωνήσω τὴ Μεγάλην ἐβδομάδα. Μπᾶς δὲ θὰ ζήσω ὡς τότε;.. Μπᾶς εἶμαι τοῦ θανάτου;..

— Ὡ, τῆς ἀπαντοῦσε ἡ ἀδερφή μου, θὰ ζήσεις. Ὅτὰ γίνεις καλὰ, καὶ ἄρχεσαι πάλι σπίτι μας νὰ ξεβαριέσαι...

Ἐκανε ἕνα κρῦσ διαβουλεμένο ἔκει ἔξω ποῦ καθόμαστε. Καὶ τὸ πρωὶ μόλις σηκωνόμουνα διάβάζα κοντὰ στὴ φωτιὰ περιμένοντας ἀνυπόμονα νὰ χτυπήσει μεσημέρι νὰ φάω καὶ νὰ πάω στὴν Ἀθήνα.

Ἐν' ἀπομεινήμερο κατεβαίνοντας γιὰ νὰ φύγω, εἶδα τὴ σπιτονοικοκυρά μου.

— Τὴ μεταλάδαμε τὸ πρωὶ, μοῦ εἶπε, κι' ἀπὸ ἐκείνη τὴν ὥρα κουζουλάθηκα.

Φώναζε τὴν ἀδερφή μου, καὶ πήγαμε στὸ Μαργαρίτι.

Δὲ μᾶς γνώρισε. Ἐκανε χειρονομίες καὶ ἔλεγε ὅτι εἶδατε μὲ τὴ φαντασία της.

— «Κατερίνα, ἐτοίμασε νὰ πᾶμε στὴν Ἀνάληψη... Πάρε μαζί σου τυρί, παξιμάδι, κουλουριές κριθίνες, καὶ τσίρου. Νάχουμε κρασί γιὰ θὰ χορέψουμε, ἀντρες καὶ γυναίκες, καὶ θὰ κάνουμε γέλοια καὶ ξεδάρεση!»

Γέλοσε ἡ γριά, γελούτανε καὶ οἱ ἄλλοι μαζί της.

— Μωρὴ Κατερίνη, δῶξε τὴν κοπέλλα ποὺ μοῦ τραγουδαίει πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μου. Μπᾶς πέθανε καὶ μὲ μοιρολογαίει;

— Πᾶμε νὰ φύγουμε, εἶπα στὴν ἀδερφή μου καὶ βγήκα ἀπὸ τὴν κλάση.

— Τὴν περιμένουν, μοῦ εἶπε τὴν ἄλλη βραδιά ἡ ἀδερφή μου.

Ἀπ' τὴν ἡμέρα ποὺ μετᾶλαβε ἦρθε καὶ τὴν εἶδε ὄλο τὸ συγγενολόγι. Τὸ βράδυ, εἶπειτα ἀπὸ τὸ φαί, ἔφταναν οἱ ξαδέρφες τοῦ Κατερινίου. Τὰ σπίτια τους εἶτανε κοντὰ καὶ ἐρχόνταν ὅπως ὅπως. Ἄλλες μὲ σάλια καὶ ἄλλες μὲ μποξίδες μπουμπουλωμένες. Καὶ μ' ἄρεσε νὰ βλέπω μιά ποὺ ἅμα ἔκανε κρύο πήγαине μὲ βελόντζα σκεπαμένη.

Ἡ κυρὰ Κατίνα τοῦ; ἔδαζε ὄλου; στὴν κουζίνα, ἄφινε μόνο τὴ μεσοπόρτα τῆς γριάς ἀνοιχτὴ γιὰ νὰ βλέπει τί γίνεται. Ἡ γριά παραμιλοῦσε καὶ ἀναστεύναζε.

Ἦτσι πέρασαν πολλὲς ἡμέρες μὰ τὸ Μαργαρίτι δὲν πέθαινε. Τὴ μιά πήγαине καλλίτερα καὶ τὴν ἄλλη χειροτέρευε. Δὲν ἔτρωγε τίποτα παρὰ μόνο ἔπινε μιά στάλα σάσι καὶ ἅμα τῆς ἔδιναν νὰ βουτήξει λίγο ψωμί παρακαλοῦσε τὸ Θεὸ καὶ ὄλου; τοῦ; ἀγρίου; περισσά-τεο ἀπὸ τίς ἄλλες φορές.

Παναγιὰ μου βλέπε με.

Χριστὲ βαγγέλιζέ με

Καὶ σὺ κυρὰ μου Πισκοτὴ

Καλοξήμερονέ με.

Ὡ; ποὺ δὲ σηκώθηκε πιὰ ἀπὸ τὸ κρεβάτι.

— Τί κάνεις; τὴ ρωτοῦσα σὰν ἐπήγαίνα.

Κουνοῦσε τὸ χέρι της καὶ τὸ κεφάλι της γιὰ νὰ δείξει τὸ ἄπειρο τῆς ἀδύσσου, «Σκαλιὰ πιὸ κάτω!» μούλεγε.

Μιά μέρα ἄκουσα φωνές. Βγήκα στὴν τράτα. Ἔταν ἡ κυρὰ Κατίνα, ποδολαίγε καὶ μιλοῦσε μόνη της.

— Τί ἔχεις; τὴ ρώτησα.

— Τί νάχω; Ἡ μάννα μου δὲν μπορεῖ. Κλαίει... χτυπιέται... μαδιέται... μυραλογιέται... θέλει νὰ φύει!

Κατέβηκα. Εἶτανε σκοτεινὰ καὶ ἄναψαν τὸ φῶς.

Μέτα στὸ Μαργαρίτι βρισκότανε καὶ ἡ ξαδέρφη τοῦ Κατερινίου καὶ τὴ βαστοῦσε, γιὰ τὴν ἡ γριά εἶτανε ξανα-μένη καὶ φώναζε. «Ἀμέτε με στὸ σπίτι μου», ἔλεγε, ἀμέτε με στὴ Σαντορίνη, ποὺ μ' ἔχετε στὸ δρόμο...

Ἀμέτε με στὸ σπίτι μου», παρακαλοῦσε καὶ ἔκλαιγε, «ποὺ θέλω τ' ἄστρα ν' ἀνεβοκατεβαίνουν καὶ νὰ μὲ θωροῦνε! Ξεχῶστε με νὰ φύω!» Καὶ προσπαθοῦσε νὰ βγαί ἀπὸ τὰ ροῦχα, νὰ κατεβάσει τὰ πόδια της κάτω, καὶ ἔτρεφε στὸ στρώμα χωρὶς δύναμη.

— Μωρὲ ποιὰ εἶναι κείνη; λέγανε οἱ κατοχωρίτες γιὰ μένα.

— Εἶναι μιά ποὺ δὲ δέχεται νὰ τῆς μιλήσει ἀντρες! ἀπαντοῦσε πάλι μόνη της. Ἀμέτε με στὴ Σαντορίνη!...

Ζύγωσε ἡ κόρη της.

— Καλέ, μάννα, ἔλα στὰ καλά σου, γιὰ τὴν κάνεις ἐστὶ δά; Δὲ μὲ λυπάσαι; Ποῦ θέλεις νὰ πᾶς τέτοιαν ὄρα; Αὔριο πρῶτ' πρῶτ' νὰ σὲ πᾶμε στὴ Σαντορίνη...

— Μωρὴ, ξανάρχιζε ἡ γριά μὲ πείσμα καὶ ἀγανά-χτηση, θέλω νὰ φύω! Δὲν ἔχει τόπο ἐδῶ. Θέλω νὰ πάω σπίτι μου. Δὲν μπορένω, δὲν ξεμένω, δὲ σταμα-τῶ, δὲ σταματῶ!

Κ' ἔκλαιγε, καὶ χτυπιόταν, καὶ δαγκωνόταν, τρα-θοῦσε τὰ μαλλιά της καὶ ἔσφιγγε τὸ λαιμὸ της νὰ πνι-γεῖ...

— Παναγιὰ Μαλτέζα μου, ἔλεγε μὲ ἀπόγνωση τὸ Κατερίνη, ποὺ εἶναι αὔριο ἡ χάρη σου, καὶ ἔκανε τὸ σταυρὸ της, ξένοιά τῆνε καὶ κοίμιζέ τῆνε.

Ἀνοπομονοῦσε ἡ γριά.

— Μωρὲ ἔλατε νὰ μὲ ντύσετε νὰ φύω... Νὰ φύω μιά φορὰ! Σηκώσατέ με... Βγάλτε ἀπ' τὴν κατέ-λα τὸ κατσόλι μου νὰ τὸ φερῶ...

Κ' ἡ φωνὴ της εἶτανε βραχνὴ καὶ δυνατὴ ὅσο ποτέ.

— Παναγιὰ μου, παρακαλοῦσε πάλι ἡ κόρη της, φέρε της ὕπνο, νὰ πάω καὶ ἐγὼ νὰ κοιμηθῶ, ποὺ ἔχω μέρες καὶ μερόπουλα νὰ ἴσουχάσω.

Κ' ἄξαφνα ἄλλαξε ὄψη ἡ ἐτοιμοθάνατη. Γινόταν ἀγρια σὰ νάδλεπε τὸ χάρο μὲ τὰ μάτια της.

— Ποῦ μ' ἔχετε; φώναζε. Σὲ τί σκοτεινιά; μὲ κλεί-νετε; Μῆτρα μου ἦντα φοδοῦμαι... φοδοῦμαι... φοδοῦμαι...

Καὶ μαζεθόταν στὸ κρεβάτι σὰν κοριτσάκι φοδι-τσιάρικο καὶ γινόταν ἕνα κομματάκι τσοῦτσικο. Ἐ-πειτα συνεχίζετο κάπως.

— Γιατί νὰ βασανίζομαι! Ποῦ μὲ πήγατε; ρωτοῦσε κλαίοντας, ποὺ μὲ κλείσατε;... Ἦντα κακὸ ἔκαμα Κανεοῦ; κακὸ δὲν ἔκαμα...

Κ' ἡ ξαδέρφη τοῦ Κατερινίου, πονόψυχη, καὶ γλυ-κομίλητη, τῆς ἔπιανε τὸ χέρι, τὴν κοίταζε στὰ μάτια καὶ τὴ ρωτοῦσε.

— Πᾶ; ἤλειπε;... Ἐδῶ δὲν εἶσαι πάντα πάν-τα;... Στὴν Ἀθήνα; Στὸ κρεβάτι; Στὸ σπίτι τοῦ Κατερινίου;... Κάνε τὸ σταυρὸ σου!

Κ' ἡ γριά ἀλκριασμένη σταυροκοπιόταν καὶ κοί-ταζε χαμένη γύρω γύρω τὰ στενὰ ὄρια τῆς κίμακρας της. Ἐπιτέλους; σὰ νὰ γνώριζε ποὺ βρίσκεται; κου-νοῦσε τὸ κεφάλι της.

— Ἦντα θυμητικὸ! εἶπε γελώντας ἀπὸ τὴν καρ-

διά της. Σηκώσατέ με! φώναξε, και τὰ μάτια της γύρισαν ανάποδα.

Ἐτρεξαν, μὴ ὡς πρὶν νὰ τὴ σηκώσουν, ἔπεσε ξερὴ σὲ κρεβάτι. Κιτριάζει καὶ τὸ στόμα της σπάζεται. Ὅλη τὴν ὥρα ξεροκατάπινε. Τὰ μάτια της ἀλλοιθώρισαν, γίνηκαν γυαλίνα καὶ κερρώθησαν ἄγρια σ' ἓνα σημεῖο.

Ὅταν ἐκλείνει τὸ στόμα της, τὰ στήθια της ἔφτανε ὡς τὴ μύτη της· τὴ σουβλερὴ κ' ἐκτοξεύει ὄρνιο ἀρπακτικό. Τὸ πρόσωπό της γίνηκε σκληρό. Τῆς φέρανε ἀγιασμό, μὴ δὲν ἀνοιγε τὸ στόμα της, πᾶ ἀφαινότανε πῶς κοιμότανε μ' ἀνοιχτὰ τὰ μάτια, καὶ ροχάλιζε βραθεῖά. Ἐβράζε ὄλο της τὸ στήθος.

Ἡ κόρη της πεσμένη ἀπὸ πάνω της παρκακλούσε μὲ τὰ κλάματα.

— Καλέ, μάννα, τῆς ἔλεγε, μίλησέ μου... Πές μου, τί θέλεις νὰ σοῦ κάμω;... Νὰ σοῦ δώσω λίγο ἀγιασμό μὲ τὸ κουταλιδάκι;...

— Δὲν πέθανε, μὴ τῆς ἦρθε ραθυμιά, εἶπαν δυο— τρεῖς γυναῖκες πού μαζεύτηκαν.

— Ἀμέτε στὸ καλὸ, μούγγρισε ἡ γριά, μὲ φωνὴ πού μόλις ἀκουγότανε, μὴ δὲ θέλω πρᾶμα... Μηδ' ὄμορφο... μηδ' ἄσκημο! πρόσπετε ἔπειτα ἀπὸ λίγο.

Τῆς ἔδωσαν τρεῖς κουταλιὲς ἀγιασμό καὶ τὴν ἀφησαν ἤσυχη.

✱

Σχεδὸν ὅλη τὴ νύχτα δὲν κοιμήθηκα, καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῖ, κατὰ τὸ μεσημέρι, βγήκαμε ὄσω.

Ἀπὸ τὰ φτωχόσπιτα πού εἴτανε γύρω μας, στίς μάντρες καὶ στίς αὐλὲς εἴχανε βγάλει ὄλα τους τὰ κουρέλια γιὰ νὰ λιαστοῦν. Ἡλιος, καὶ στὸ χορταράκι πού ἄρχισε νὰ βγαίνει εἴτανε ξαπλωμένα γαϊδούρια πού ἔκαναν τὰ φόφια, κατσίκες, καὶ παιδιὰ πού παίζανε. Ὁ σκύλος μας, τρελλὸς ἀπ' τὴ χαρὰ του ἔκανε κοῦρτες στὰ χωράφια. Μόλις μᾶς εἶδε ἔτρεξε νὰ μᾶς ἀκολουθήσει, ὅπως πάντοτε.

Πήραμε τὸ δρόμο τῆς Καισαριανῆς. Διακάδα κι' ὄμορφα γύρω στὴ φύση. Τίς προηγούμενες μέρες εἶχε βρέξει καὶ πάτοῦσαμε πάνω στὰ θυμάρια πού μύριζαν, κ' εἴταν ἀπ' αὐτὰ γεμάτα τὰ βουνά.

Μακρὰ φαινότανε τὸ Φάληρο, κι' ὁ Ἡλιος ἔκανε τὴ θάλασσα καθρέφτη. Καθίσαμε στίς πέτρες. Ὁ οὐρανὸς βιθύτερος καὶ πιδ γαλάζιος μᾶς φάνηκε.

— Πᾶμε ὡς αὐτὸ τὸ δέντρο, εἶπαμε, θὰ δοῦμε καλλιτέρα, θ' ἀνακαλύψουμε ἐπιτέλους τί εἶναι πίσω ἀπ' τὸ βουνό.

Καὶ πήγαμε. Εἶδαμε ἀπὸ ψηλότερα πιδ πολὺ ἀκόμα τὴ θάλασσα, κ' εἶδαμε ὄλη τὴν Ἀκρόπολη, ὄλο τὸ Λυκαθητὸ μὲ τὰ γύρω τους σπίτια κι' ὄλα τὰ βουνά τῆς Ἀθῆνας.

Σταματήσαμε. Καὶ κοιτάσαμε μὲ ἐκπληξη, χωρὶς νὰ μιλήσουμε καθόλου καὶ χωρὶς καμμιὰ σκέψη, κ' ἡ ζωὴ εἴτανε ἤσυχη καὶ ὄραια...

Κοιτάσαμε ἄμεις, κοίταξε κι' ὁ σκύλος μαζί μας

μὲ περιέργεια. Ἐσκουφα τὸ κεφάλι μου ὡς τὸ δικό του γιὰ νὰ ἰδῶ ἀπὸ ποῦ ἐπίπεδο βλέπει κι' αὐτὸς τὴ φύση κι' ἀντελήφθηκα ὡς ἓνα μακρυνὸ σημεῖο μιὰ θάλασσα ἀπέραντη ἀπὸ θυμάρια κι' ἀγριάγκαθα μὲ τίς μικρότερες παραλλαγές του ἑδάφους. Σὲ ὄρα πήραμε κ' οἱ τρεῖς τὸ δρόμο γιὰ τὸ σπίτι μας· εἴτανε κατηφορὰ καὶ σχεδὸν ἔτρεχαμε.

✱

Τὸ Μαργαρίτι κρήθηκε ἀκόμη, τρεῖς ἡμέρες. Τίς δυὸ πρώτες ἤθελε ὄλη τὴν ὄρα νὰ τὴ γυρίζουν καὶ τὴν τρίτη δὲ μίλησε καθόλου, παρὰ μόνο ἀνάσαινε σιγὰ καὶ βιαστικά. Ἐτοί μου εἶπαν, γιατί ἐγὼ δὲν πήγα νὰ τὴ δῶ.

Τὴ Δευτέρα τὸ βράδυ, καθὼς γύριζα κατὰ τίς δέκα στὸ σπίτι μου, ἔμαθα πῶς πέθανε. Πήγα κάτω.

Στὴν κουζίνα εἴτανε μαζεμένος κόσμος πολὺς. Γυναῖκες μὲ τὰ μαντήλια, κι' ἄντρες ἀμίλητοι μὲ τὰ καπέλλα στὸ κεφάλι...

— Ζωὴ σὲ λόγου σας, εἶπα.

Τὸ Κατερίνι ἔκλαιγε πᾶ. Ἐφυγα ἀμέσως.

Τὴν ἄλλη μέρα στίς τρεῖς, τὴν ὄρα πού θὰ τὴ σηκωναν, πήγα. Ἡ κόρη της καθότανε στὸ πλάι της μαυροφορεμένη μὲ τὸ μαῦρο μαντήλι ὡς τὰ μάτια κατεβασμένο. Οἱ τρεῖς κάμαρες καὶ ἡ κουζίνα εἴτανε γεμάτες κόσμο. Τὸ Μαργαρίτι τὸ εἶχαν στὴ μέση τῆς σάλας καὶ εἶχε τὸ στόμα της, ὄπως συνήθως, μισανοιγμένο.

Γύρω γύρω μέσα στὴν κάσα εἶχαν πρασινάδες, καὶ τὸ χέρι τῆς νεκρῆς βαστοῦσε πορτοκάλι. «Γιὰ νὰ δροσεράνει τὸ χεῖλάκι της».

— Καλέ εἶδες ὄμορφιές; μου εἶπε ἡ κυρὰ Κατίνα γιὰ τὴ μητέρα της ἄμα μὲ εἶδε. Κι' ἄρχισε τὰ κλάματα κ' εἶπε τῆς νεκρῆς. «Σῆνω νὰ δεῖς ποῦρθε ἡ κυρία νὰ σὲ δεῖ... νὰ σ' ἀποχαιρετῆσει... πού τέχες νὰ τὸ κάνεις πού εἴτανε καταδεχτικά... πού σ' ἔγαποῦσε τόσο, πού ὄρχότανε καὶ σ' ἔδλεπε σ' ὄλη σου τὴν ἀρρώστια!» Κι' ἄρχισαν κ' οἱ ἄλλες οἱ γυναῖκες τὰ κλάματα, κι' ἄρχισαν πάλι τὰ μοιρολόγια κ' ἔστειλαν μὲ τὸ Μαργαρίτι χαιρετίσματα ὄι μαυρομαντηλοῦσες στοὺς νεκρούς...

Κ' ἐγὼ συγκινημένη κοίταξα ἐπίμονα τὸ στόμα τὸ μισανοιγμένο τῆς γριάς καὶ μούλεγε: «Ἦντα λυπάται τὸ Κατερίνι μου; Πῶτος καιρὸς μᾶς χωρίζει; Γλήγορα δὲ θάρθει κι' αὐτὴ; Τσιμέ; Καὶ θάρκαστε ὄλας μαζὺ κι' ὁ ἄντρας μου, καὶ τὰ παιδάκια μου, κ' ἡ μάννα μου... σφάμελλοι! Καὶ δὲ θὰ γερνάμε πιά... ἔχι... δὲ θὰ γερνάμε, οὔτε θὰ χωριζόμαστε ποτέ...»

Ἐπὶ πάλι μου ξανάλεγε

— «Κόσμος· πού μαζεύτηκε γιὰ μένα σήμερα, κι' ἄρχοντιές πού μου κάνανε! Λαμπάδες ὡς τὸ μπόι μου μεγάλες, μὲ φαρδύς μαθρες κορδέλλες, κ' ἐγὼ μέσα στὴ μέση ξαπλωμένη, νὰ τοὺς ξανοίω ὄλους... Φχαριστῶ σε ποῦρθε... Πῶς ἀκούει ἡ μάννα σου,... Χίλιες εὐχὲς νάχει ἀπὸ μένα...»

Και λυπόμουνα γιατί την τελευταία φορά που ήρθε σπίτι μας έφευγα διασπικτή, και δεν κάθισα να την δω. Τήν είχα αφήσει μόνη της στην κουζίνα ως που να πήγαινε ή αδερφή μου. Τότε ούτε το πρότεξα, μα τώρα το συλλογίζομουνα επίμονα κι' εσο το συλλογίζομουνα τόσο με στενοχωρούσε.

— Μή μοιρόλογάτε! είπε κάποιος που ήρθε την τελευταία στιγμή, στενός συγγενής τους, φαίνεται, γιατί άμα τον είδαν έδωλαν τις φωνές. Μήν κάνετε έτσι... Μήν κλαίτε γιατί της βράνετε την ψυχούλα της! κ' έσκυψε τρέμοντας να φιλήσει τη νεκρή κάνοντας το σταυρό του με κατάνυξη.

Τήν πήγαν να την ψάλλουν στον προφήτ' 'Ηλία που φαινόταν από το σπίτι μας με τα δέντρα γύρω. Και χάριμα για το Μαργαρίτι σαν είπε ο παπός πως εκεί που πηγαίνει είναι τύπος χλωρός — γιατί της άρεσε ή πρασινάδα — κι' ότι δεν υπάρχει λύπη και πόνος...

Έπειτα τη σήκωσαν να την πάνε στο νεκροταφείο. Έμεις γυρίσαμε απ' την εκκλησιά.

Γλήγορα έφτασαν τα ένήμερα της έκκων κόλυδα, τα στόλισαν με αγάπη και τα πήγαν στην εκκλησιά να τη μνημονέψουν.

Τώρα το Κατερίνι έρχότανε συχνότερα σπίτι μας, το βράδυ άμα ανάδαμε το φώς. Μας έλεγε με απόλυτητα ιστορίες Σαντορινιές. Θυμέμαστε και το Μαργαρίτι.

— Ήντα μου καίγεται ή καρδιά μου, έλεγε κ' έκλαιγε, άμα θυρώ τα ρουχαλάκια της... Απόψε πάλι έλη, τη νύχτα τη μάνα δνειρευόμουνα... Ξέρω κ' έγώ, πως φοβάται άμοναχή;

ΙΟΥΛΙΑ ΠΕΡΣΑΚΗ

ΛΑ-Ι-ΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΡΩΣΣΙΚΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΝ

Δάνειον 312600

Τιμή έκδοσεως:

ΡΟΥΒΛΙΑ 35 δι' όνομ. κεφαλ. ΡΟΥΒΛΙΩΝ 100
 Ήξοφλητέον εντός 10 ετών,
 άπηλλαγμένον παντός φόρου.

Σημερινή τιμή Ρουβλίου κάτω των Δρ. 1.70
 Τιμή εις όμολόγ περιστάσεις » 2.68

Έγγραφα παρά τη ΛΑ-Ι-ΚΗ ΤΡΑΠΕΖΗ
 Έν ΑΘΗΝΑΙΣ και ΗΕΙΡΑΙΕΙ

και παρά τοίς Άνταποκριταίς αυτής έν ταίς
 Έπαρχίαις.

“Ι Δ Α Σ,,

Όμως όλα αυτά τα σημάδια της απόλυτης και σαν άπορθηγματικής πεποθής στο έγώ, όσο ξεμερώνει από βαθύτερους ουρανούς τόσο και σβύνουνε. Η πεποθής, έκδηλώνεται τώρα πιο σοφά και πιο ανθρώπινα. Βλέπουμε στο τελευταίο έργο μια έλαστικότητα, που άπλώνοντας άχτινοβολία πλατύτερη και πυκνότερη, τ' άδνει όλα και τ' άμρανίζει σαν έγκο σκέψης μονοκόμματο. Ο Έδω είνε άνθρωπος, άρχίζει να το καταλαχώνει. Αυτή είνε θαρρώ και του Διαδαιτικού ή τελειότερη κατάσταση, όταν μπορεί να μιλεί, συντακτιζώντας με τη σοφία του, με το κύτταγμα του το διαπεραστικό και με τον δραματισμό του άκόμα, τον άναμμένον από το πάθος του, σαν κάποιον άμφιβολία, που θά υπάρχει βαθείά του μια και είνε διαδαιτικός. Άν έχι για τίποτε άλλο, τουλάχιστο για το έργο που μισό το όρηκε και που άτέλειωτο θά τ' άφήσει, με ύση βία και με ύση έντονότητα κι' αν δουλεύει στο έργαστήρι του. Και είνε άλήθεια, πως στον τελευταίον έλληνικόν αιώνα δύο ή τρεις βλέπω που να δούλεψαν με τη μανία και με την όρμη ή δική του, που να τρέχανε τόσο στους χέρσους όρόμους και στους τραχείς άνηφορους της σκέψης. Έστερα από το έργο του «Όσοι Ζωντανόι», που μια κατάσταση εξύτατου όποκαμινισμός, διαφεγγόμενη από τα έσω, τον κάνει να φτάνει την παντογνωσία, ο «Έλληνικός Πολιτισμός» μοιάζει κάποιο ψηλό ξέφωτο, που του γίνεται καινούργιος σταθμός. Δέ μιλεί απόλυτα πιά, δείχνει, άφνει ή ματιά του να πλανηθεί μακριά, δέεται, περιμένει, ελπίζει. Γίνεται όλμπιος. Και σαν πλάσμα που ήρθε το κέντρο του έκουτού του και τον τρόπο του πως ταυριάζει σ' αυτόν να σκέπτεται, γυρίζει γύρω-τριγύρω τον προβολέχ του. Δέν προστόροφζει, άγγίζει έτσι, που λές και περνάει πνεύμα τριανταφυλλένικε ζωής. Και ή αγανάκτησή του, σά μουντή, βρειά ώρα πριν από τον όρθρο, έχει διπλό το χρώμα της. Και ή πλήξη που περνάει σύγνεφο πάνω από κάποιες σελίδες, βαθεία της έχει φώς όλαρό. Δέ σώθηκεν ή έλπίδα. Θά ξεκινήσει ή έλλάδα. Κι' άρχίζει ένκε βαθύς ρεμβασμός. Κι' ο εξεταστής κι' ο γνώστης του κάθε έλληνικού, βυθίζεται στους γυμούς της φυλής μακικά, βγαίνει εξαυλωμένος από θύμισες κι' από προσδοκίες κι' άρχίζει να ψιθυρίζει συγαληνά, σά για τον έαυτό του, ένκ παράξενης γλύκκε τραγουδι. «Βαρυά από μέλλον» («Έλληνικός Πολιτισμός», κεφ. «Αριστοκρατία», σελ. 32) του φαίνονται όλα. Και τέτοια είνε. Για την ψυχή την προφητική, που φέρνει στο Σήμερον τα Αύρινα γεγονότα, το διαστημα δέν έχει σημάσια. Σ' αυτό κάνει κύκλους άνετα, γιατί είνε δική της το διάστημα, γνώριμό της κι' από τη πρωιτητεριά της ζωή κι' από τη μελλούμενη. Και κόβει άνοθού από ρίζες που δέν όνομάστηκαν ούτε άνοιξαν άκόμα, και φέρνει φεγγοβολές από μέρες που δέ ζωγραφιστήχκανε ούτε στο νού, και τ' άσκορπάει: στα πόδια του κόσμου που πεθαίνει από άπελπισία, γιατί βλέπει μόνο την τρεχούμενη στιγμή. Τέτοια ή δύναμη της προφητικής ψυχής, που δέν είνε κάτι προσωρινό, μα κι' αν περνάει, μένει στην ιστορία της ζωής όταν στοιχείο. Θά λείψει από δω για να πάει να χτυπήσει και να φανερωθεί κάπου μακρύτερα, άδιάφορο με ποιά μορφή και σε ποιόν ώρα, μα δέ θά χαθεί ποτέ.

Αυτές τις αξίες κι άλλες ακόμα κλείνει ο «Ελληνικός Πολιτισμός», αν θελήσουμε να τον μελετήσουμε στο κέντρο αλλά και στο περιβάλλον του. Γιατί σε κάθε μεγάλο έργο το περιβάλλον είναι κείνο που αξίζει περισσότερο. Δηλαδή, ο κύκλος της φράσης, το βάθος της, ή σημασία της ή υπονοούμενη, ή ξυπνητήρια έννοιά της. Οι άνθρωποι δε διακρίνουν τα έργα, μα περισσότερο για να μην έβρουν τα κεφάλαια που δε γραφίκανε σ' αυτά, από δόνηση του συγγραφέα, από ξεκινάει του συνολικού. Ίσως ακόμα κι από αίσθημα έρωστικό. Να τους κάνει να τον λαχτρουν και να τον περιμένουν.

Στο σύνολό του το έργο αυτό, λιτό ζεστό και πλαστικό, ύφασμένο με υλικό διάρκαις, δείχνει Ίδεολόγο—Ποιητή που βλέπει απέρριπτα. Γι' αυτό και η έφαρμογή του μου φαίνεται κάτι πέρα απ' το συγκαρινά κατορθωτό. Όποιος άναερα κεί ελληνισμός να θεμελιώσει, αυτό θά ρωτήσει κι αυτό θά συμπουλεύεται. Έλληνισμός όχι ούτοιακό μα προμηκετοποίητικο. Άς είνε Ίδεολόγος ο κύριος του. Σημειώθηκε σε ζτι υπάρχει. Και κάτω απ' τους άνωθους που υψώνονται και σκαλεύουν τα ήμεροπύρα' όράματος, βλέπουμε τη χειρονομία μιας υπολογισμένης τόποθέτησης. Ο Ίδης είνε φυσιολογική διακωική. Οι δξόμοροι συλλογισμοί δέν του στίκουν. Γι' αυτό και συνειδητός είνε ο έπιτακτισμός του, ντιμένος ούπιακτη ζωής που έλο έρχεται. Ω, να μπορούσαν να Ίδουν περισσότερο με τα βραχιά μάτια του Ποιητή το κρυφό σάλεμα της φύλης. Πόσο πρόθυμα θ' άνακτοροπώνονταν για να πιάσουν την ξερή φρούδα. Και η ζωή που θά πλημμυρούσε για όλους, μόνο κείνη, θά τους έλεγε σε τί χρειάζεται των λίγων δονατών η ζωή. Περιπάτημα δίχως σκοπό δέν αξίζει και είνε να το βραυέται κανείς.

Από τον κύκλο της δημιουργίας του ο Ίδης εξεγεί πλάσμα ήριστοκρατικό κινούμενο σε άπολυτη μοναξιά. Καθαλλάρης είτε κολυμητής είτε άεροναύτης είτε πείθς διαβρίαιε τον κόσμο, μόνος του παντα, τόσο ώρατα μόνος του και τόσο μαλαχχοδικά. Ξέρει πώς ο άνθρωπος γοντροκεραλίζει και στομύος μέσα στο πλθιο. Καλό κι άπαραίτητο είνε να γνωρίσουμε τους ανθρώπους. Μα άφου του; γνωρίσαμε άρεκά, έσο για να μην έψουμε τη συνέγιά του; ο άποτραδηχτούμε στην έρημιά μας. Ψηλά σε βράχο, πλάι σε θάλασσα, βραχιά σε κουράλα, ή στο κούλο φτερό του άέρη, άδιάφορο. Όπου μάς άρέται κι όπου κίταχνόμαστε καλύτερα. Τότε θ' άκούσαμε τη στιγμή να σπάξει στη χαλύδωνη πλάκα της κωνιότητος και να διαλυστεί στα τυτακτικά της. Τότε θά φάτουμε πτήν πηγή μας και θά μιλήσουμε μ' αυτή. Κι αυτή θά μάς πει πώς είνε όφριο να περνάει κανείς άνάμεσα στους σκοτεινιασμένους ούρανούς της ανθρωπότητος σε μετέωρο. Γυρτός επάνω στον έαυτό του ο Ίδης από τη στιγμή που γεννήθηκε, δέν κάνει άλλο παρά να ακροάεται την πηγή του. Όμως όχι πάντα ήρωικά. Γιατί η φωνή αυτή, τονώνοντας την ψυχή και δίνοντας της ταχύτητα αυξάνόμενη, τρελλή, μανικκή κατά το μετουσμημά της, μάς υποβάλλει ταυτόχρονα και το συναισθημα της κερκαμής που θά ρθει μετ' έμερα. Έτσι, σαν παράλληλα χαράζονται μπροστά μας οι δυο μοιραίοι δρόμοι κι ενώ τρέχουμε άκόμα, σκριαυμένοι θείες προκλιθήσεις, βλέπουμε και το νυχτωμένο δρομάκι που θά κατερούμε, άδειο, θυτικσμένοι κι άνημποροι. Ο Ίδης θά ήθελε πάντα να μπορεί. Θά ήθελε με την πνοή του να δίνει άνοιγμα κατά αυξηση ατέλειωτη. Όχι για να ζήσει, μα για να νοιώθει πώς

περνάει αδιάκοπα. Και νοιώθοντας έτσι, να βιάζεται και να δημιουργεί. «Έξισια κωρασμένος, μοιάζει με μαλαχχοδικά πνεύματα του δαίμονος, που αυτά προσημαζόμενα την έρχόμενη ημέρα. Από τέτοια μυστικόπυθα πλούτη γεμάτος και με όλου του κόσμου τα χαλάσματα μέσα του, πλεάζει αδιάκοπα με τον έαυτό του και με τα τριγύρω. Τον άνακάζει μόνο η φύση και η πεποίθησι πώς σπάζοντας η άγωνία του, δέν μπορεί παρά να ριζοβολήσει μετ' έμερα. Τον πιράζει μόνο, δίχως να θέλει να το δείξει, πώς η μοιρα, στο κεφάλαιο της ζωικής διάρκειας, τελειώνει για όλους το ίδιο. Τη βλέπει την κίωνα τελεία ο Ίδης και συχνά σαν να θέλει να τη σπρώξει μικρότερα. Στο διάστημα όμως του διάβα του, που είνε έντονο και όρημητικό, σε να θέλει να δώσει ούπδειγμα ανθρωπίνης ταχύτητας, έλο διπλά άναδρούσونه τα ρεύματα και τα νερά. Και στη μέση αυτών και περιέργως να δοκιμάσει τις δυο μεγάλες του ύπικροτοϋ καταστάσεις, πότε τραβά κατά τη μίαν όχνη και πάτε κατά την άλλη. Αισθάνομαι σαν πεθαμένος που περνάει άνάμεσα στους ζωντανούς. («Όσοι ζωντανοί, Κερ. Διαλυμένοι: Στοχασμοί του Περιπατητή, Σελ. 166). Και ύτερα: «Σαν να ήταν άνθρωπος κίωνα...» («Όσοι Ζωντανοί, Κερ. Διαλυμένοι: Στοχασμοί του Περιπατητή, Σελ. 166). Και άλλες ακόμα φράσεις, που δείχνουν το λιτρωμό του από την άγωνία της έρημερότητας και τη μήξη του με τη γενική ζωή: «Θά ήμουν σαν το κύμα έρώ, και σαν τον άνεμο και σαν το βράχο. Δέν είμαι άνθρωπος...» («Όσοι Ζωντανοί, Κερ. Πρωτινό Συναπάντημα, σελ. 10). Όμως δε λησμονεί ούτε τότε τον έαυτό του και το όραμα της κωνιότητος. («Όσοι Ζωντανοί, Κερ. Δημοτικισμός, σελ. 22). Μα πάλι κωραίζεται: στα πλατύ νερά και ξαναγυρίζει στο κέντρο του, που έχει κάτι το σταρεό. Ένωιωθε μονάχα το φτωγό άτομό του και τη ζωολά του... («Όσοι Ζωντανοί, Κερ. Λεβαντισμός, σελ. 54). Να οι δυο κύρια καταστάσεις του Ίδης που πλάθουν το ένικιο του. Να οι δυο μεγάλες πνοές, που όρμώντας με κημπύλη προς τους βουούς, μαζεύουν και τινάζουν ψηλά τις άγριες και ζωτικές όμορφιές του. Η αντίφαση που βράζει μέσα του, έτσι συνειδητά τοποθετημένη στο έργο του, φτάνει να δώσει φιλοσοφικό συμπέρασμα, όσο κι αν δε φαίνεται σκοπός του συγγραφέα. Και το πλατύ του ταλάντευμα άνάμεσα σε δυο πόλους πηγιένους από ριζικά αντίθετα αϊτια, κάτι τέτοιο μού λέει: Στο έσωτερικό του κινούμενου με άνοιχτά μάτια ανθρώπου, πάντα θά ύπάρχουνε δυο έστιες. Από το θάνατο προς τη ζωή κι από τη ζωή προς το θάνατο. Στη μετ' θά λιώνει και θά ξαναπλάθεται: ζτι θά βγαίνει δημιουργημένο από την άλλη. Σαν πηγές αντιμαχόμενες, θά δουλεύουνε γεννητικά. Μα μήπως ο κρυφός πόλεμος δέν άπλώνει γύρω το κάθε ζωικό λουλούδιμα; Πάντα θερρό αυτές οι δυο αντίθετες καταστάσεις θά ήσορρόπησων στα έγκικτα των Δημιουργών. Όσοι εκδηλώνονται μονόχορδα αντιπροσωπεύουν τη μετ' μεριά της φύσης, γι' αυτό αληθοφάνεια θά έχουν στο έργο τους, έπιφανειακή, αξία θά τους χαρακτηρίσει και τη ζωή τους θά την περνάει στενά. Ο Ίδης, έβροντας να προβαίνει από το ήμερο πώς των ανθρώπινων, κατά το σελήγισμα μιας υπέρτερης κατάστασης, γεμάτης έξερση, να πλατύνει και να στενεύει, να χωράει στη μονάδα και να ξεχειλίζει από το σύνολο και κίλκωντας έτσι σκληρά τον έαυτό του, υψώνεται φύση αξιοθύματα δυνατή, από κείνες που έρχονται: στέν

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : στο ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΓΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Οδός Ακαδημίας 40

Συνδρομή χρονιάτικη : Δρ. 20.

Βγαίνει σε όλα τα κίβρια και πουλιέται 10 λεπτά το φύλλο.

κόσμο με σύμβολό τους τη σημαία του αντιερατισμού. Πάντα μπροστά, ακόμη πέρα, έστω κι αν κολυπηθούμε στα δάκρυά μας. Τι σημαία έχει ο πόνος και το λίκνισμα της στιγμής; Σκοπός μας πρέπει να είναι πώς ανάμετα από όποια κατάσταση μας να φτάνουμε μικρότερα. Κι άξκφνα τόν άκοιμε να ρωτιέμε με αγωνία, σε στιγμή που πρέπει να δοκιμαστέμε ή άντοχή του στή φωτιά: «Μισα, ψυχή μου, έντονη; Η ψυχή δέν άπανταί. Μας άρίνει μόνο ν' άκούσουμε τό χτύπο τών χροσών χτανιών επάνω στόν άρχαλειό τών έργων...

Για τούς ανθρώπους έχει άρνητική διάθεση. Τούς βρυέται, τούς συχαίνετα, τούς περιφρονεί. «Μ' ένα κεντρί θά τούς κεντρίσω, μ' ένα κχιματίκι θά τούς χτυπω... (Όσοι Ζωντανί, Κερ. «Δημοτικισμός», σελ. 21). Και άλλος: — Μά έγω δέν άγκπώ τούς ανθρώπους... (Όσοι Ζωντανί, Κερ. «Σύντροφος και Συνεργάτης», σελ. 72). Αν μπορούσε, σε κάποιες στιγμές άκράτητης άηδίας του, θά τούς έξκφνίζε. Βρυέται όταν τύχει να ρθει κοντύτερά τους, τρώετα, βλακνίζετα, άπογοιεύετα. Σαχνά τού έρχετα να πνεύσει σάν παγομένος βροχιάς και να τούς κοκκίλωσει στή θέση τους. Κι έμως πόσο τού χρειάζονται. Τάχα αυτό, με τό να κουνιόντα καθρά στούς χαμηλότοπους, δέν τούδειξαν τήν άπόστικη που μπορεί να ύπάρχει ανάμετα δύο πλασματών γεννημένων κατή ίδια χημική ένωση; Ακριβώς γι' αυτό πρέπει ν' άγκπώμε τούς ανθρώπους, όποιοι κι άν είνε. Οι «κοντές ζωές μας ανάδουνε τή δίψα τής περιπλάνησης. Με τό να φανταζόματε πόκαταίς άπάτητες, τρέουμε, και τό τρέξιμο μής πλαταίνει τά στήθη και η μιά μανία πάνω στή άλλα μιά κάνει καταχτητές. Και η φωνή τότε τινάζετα σα ρομφαία, σφουριτή και βροτερή και φλογισμένη και δαμονιμένη. Και τότε νοιώθουμε τό ύπέρτατο θέληγγο, ν' άκοιμε μόνο τή φωνή μας εκεί που έλα σπακίνου. Και οι άνθρωποι τότε έρχονται σάν πρόβατα που τά τραβάμε από τό σκοινί. Νά τί χρειάζονται οι άνθρωποι. Νά ζούνε για να είνε η άκολουθία μας. Νά ζούνε για να τούς βλέπουμε να περπατάνε στο φωςινό μας ρεθμα. Για να μās δίγουνε χαρές; έγωστιακές έσο παίρνει, μιά να ζούνε. Και να τούς άγκπώμε γι' αυτό. Οι έξουσιακτές; πρέπει να χουνε στιγμής που να λυγίζουνε. Τότε τούς άξίζει να έξουσιαζουνε κι άλλς. Άλλοιωτικά μένουνε έξουσιακτές στο τυπικό περιστότερο. Άνάμετα Σκέψης και Ένέργειας, όπως θέλει τή ζωή ο Έξς. (Όσοι Ζωντανί, Κερ. Σκέψη και Ένέργεια», σελ. 56) τί θά πει: Η σκέψη να φτιάνει κόσμους, ιδεολογίες, φιλοσοφίες και η ένέργεια να τούς έφαρμόζει. Μά αν δέν δικτελλοιμε συμπαθητικά για τούς ανθρώπους, κατή ποιά τρόπο θά ενεργήσουμε επάνω τους; Και τό ξεδίπλωμα τού στοχασμού με κάνει να πώ, ότι και να λυγίσουμε πρέπει κατή τό

μέρος τους. Τά πλήθη, καθώς είνε κάτι πηχτό, πετρωμένο συχνά, άκίνητο, μιά άπό πολλές ούδέτερες μονάδες, πώς θ' άγκλύτουν αν δέν τούς άγγίξει ή ζέστα μας; Νά πώμε κοντά από μακρυνά. Είνε δυνατό; Νά τούς άγκπώμε κρατώντας τήν άπόστικη. Μπορούμε; Νά πώ; θά δικτηρήσουμε τόν άσκητικό άριστοκρατισμό μας και θά επιδληθοιμε ούσιαστικά έσο κι αν είμαστε ποητές. Νά πώ; θά πέσει έλαφρός και έ βαρύτερος λόγος και θά άπλώσει κχιματισμό στις ψυχές. Μιά τέτοια μικτή κατάσταση, ανθρώπου που ύψώνετα και θεού που σκύδει, μπορεί να μās συγκώσει στα μάτια τών ζωντανών, που άρχίζου να θέλουν προσωποποιημένες τις δυνάμεις και ν' άγκπληρώνου τα θρησκευτικά είδωλα με τις μορφές τών Λημιουργών.

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ

(Στάλλο φύλλο τελειώνει).

Ο ΠΙΣΤΟΣ ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ

(ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΟΡΑ)

Άγαπητέ μου Ταγκόπουλε,

Δέν με ταίριζε βέβαια να γυρίσω πίσω τις ύστερες βροσιές του κ. Χ. Χοριώτη. Το μόνο που θά μου ταίριζε, θάταν να τόν καταμηνύσω στη δικαιοσύνη, για να τιμωρηθί σάν ένας κωνός υδριστής. Άλλά κι αυτό δέν τό κάνω, γιατί στη συνείδησή μου τόν άθωώνω. Άνθρωπος που μοιούσε τό χαιρετισμό πώς τόν είπα τάχα λογοκλόπο και με κατατρέχει από τότες, επειδή έγραφα ότι ΕΠΗΡΕ στη «Ρεδίκη του τόν Ίδιο μύθο που έπήρε κι ο Καλομοίρης στο «Μικροκόσμο» του, είνε φανόμενο που δέν έχει λογαριασμό. Κι' όπως τότε, για τέτοιο λόγο, με φώναζε ψεύτη και συκοφάντη, έτσι και τώρα μπορεί να με λέη άτιμο, για οποιοδήποτε. Τέτοιες όρισίες ούτε γγίζου κανένα, ούτε πίσω γυρίζονται, ούτε τιμωρούντα. Έλευθερα!

Οι φίλοι μου μου είπαν, ότι για τόν Ίδιο λόγο, δέν θάξίζε ούτε νανασκουάσω τα ψέμματα και τα σοφίσματα του κ. Χοριώτη. Έχουν δίκιο. Και γι' αυτό δέν θά τό κάμω παρά για τελευταία φορά. Για να δείξω μόνο, μιά για πάντα, πώς συζητεί αυτός ο άνθρωπος. Έπειτα, χωρίς φόβο πιά μη γελάση κανένα με τα ψέμματα και τα σοφίσματά του, έσα και να ξαναγράψη για μένα, δέν θά τού άπαντηήσω ποτέ.

α) Στο «Κριτικό Περιβόλι» ονομάτισα κείνους που έδρισαν οά έργά μου «στο Νουμά ή κι' ΑΛΛΟΥ». (Ο κ. Χ. Ισχυρίζετα, ότι ποτέ στο «Νουμά» δέν έδρισε έργο μου. Πάει καλά, τό πιστεύω. Μπορεί όμως να Ισχυρισθί, ότι δέν τήδρισε κι' άλλος;

β) Γράφωντας πώς «δέν άσχολήθηκα καθόλου με τη σοφολογιότητά του», έννοοιτα μόνο στο «Κριτικό Περιβόλι». Άσχολήθηκα έμως με τη σοφολογιότητά του, και πολυ μάλιστα, στο ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ, που τό

έγραψα άφ' ου διάβητα τό γράμμα του τό πρώτο. Τί παρατέμπει λοιπόν στό 'Υστερόγραφο, σελ. 53; Καλά ποδ δέν πηραπέμπει καί στό σημερινό μου γράμμα!

γ') Σοβαρά, σοβαρώτατα, τό 1910, στην έφημερίδα «Αθήναι», ό κ. Π., φίλος μου τότε, μάνιαήρυσε «άριστέα διήγηματογράφον» καί είπε μάλιστα, ότι κι' από μένα παίρνει παραδείγματα για τή γλώσσα. Είπε αλήθεια, ότι τή λέξι «χρισταίς» τή μεταχειρίσθηκα πρώτα εγώ στό άρθρο ποδ άνάγκασε τόν κ. Π. νά γράψη έκεινο τό γράμμα καί γι' αυτό, άπαντώντας, μεταχειρίσθηκα κι' αυτός τήν ίδια. Δέν τήν είπα όμως για τόν έκουτό μου, παρά γενικά για τούς καλλίτερουσ συνεργάτεσ τών «Παναθηναίων». Μόνο σήμερα λέει: ό κ. Π. ότι τήν ξανάπε για μένα «κοροϊδευτικά». Άλλά όποιος λάβη τήν περιέργεια νά διαβάτ η το άρθρο μου καί τό γράμμα του, θά ιδή ότι 'εσ αυτό εστ εχνοσ'είρωνείασ υπάρχει. Άλθ' ονά ό κ. Π., τό 1910, μέ θεωρούσε άριστέα διηγηματογράφον, κοροφ ή όπως είπα εγώ μέ τή δική του λέξη, (γιατί στό πρώτο του γράμμα, στό «Νουμά», έλεγε ότι δέν είμαι από τής κοροφές.) Ίκανό νά τοδ δίνω καί παράδειγμα. Εύκολο είνε νά λέμε, ετα μάζ συμφέρει, πώς τό τάδε πράμμα τό γράψαμε κοροϊδευτικά. Μά νά ιδούμε ποιόσ μάζ πιστεύει! Καί νά ιδούμε ποιόσ δίνει πιά σημασία 'εσ, τι γράφουμε σοβαρώτατα, εταν ξέρη πώσ αύριο μπορεί νά βροόμε καί νά ποόμε ότι κοροϊδευκαί... — "Όσο για τήν άφιέρωση ποδ λέει ό κ. Π., κοροϊδευτική ή σοβαρή, δέν τή θυμούμαι καθόλου. Δέν έβραίσθηκα 'εσ αυτή, για νά πώ πώσ άλλη φορά είχε καλλίτερη ιδέα για τό "Έργο μου. Βραίσθηκα στό τυπωμένο γράμμα του καί στις ιδιαίτερεσ κουβέντεσ, τίσ σοβαρώτατεσ κ' ειλικρινέστατεσ, ποδ κάναμε οι δύο μάζ, όλάναιρεσ ώρεσ, εταν ήμικστε φίλοι.

"Άλλά καί στον πρόλογο τής «Ναλώμης» (σελ. 5-6) ό κ. Π., έχθρεσ πιά, γράφει: «... ήρρω πώσ άκούω τόν ΠΟ ΑΚΟΥΣΜΕΝΟ από τούσ τωρινούσ μάζ θεατρογράφουσ, ποδ γράφει καί αυτόσ; έτσι νόστιμα καί άπλά, κάθε φορά ποδ γράφει: θέατρο», (έννοεί έμένα καί θέλει νά π ή πώσ για τό θέατρο γράφω στη δημοτική,) «τόν καταλάβατε ποιόσ είνε» (έφθασε δηλαδή, κατά τόν κ. Π., έκεινο τόν πιό άκουσμένο, για νά μέ καταλάβουν άμέσωσ), καί είνε πιά τώρα σέ-λήθηνά φίλος, θικσώτεσ καί πιστόσ λιθαιιστήσ του Μυχάρη, όχι όμως καί έμολογητήσ του λόγου του Μυχάρη...» (καί τά λοιπά ποδ δέν μάζ ενδιαφέρουν τώρα, γιατί 'εσ αυτά τοδ άπάντησα τότε.) Καί πάλι παρακάτω: «... στον θέκασ ποδ έπρεπε νά τοδ έχη καί τήν ΠΡΟΤΟΜΗ του στό θέατρο στημένη», (έννοεί στό θέατρο τής Κυβέλης καί τή δική μου προτομή,) «τόσο για τά ΚΑΛΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑ, όσο καί για τούσ θύμουσ του τούσ κερδοφόρουσ». "Από ένα έχθρο, στοχάζομαι, καί τόσος έπαινοσ δέν είνε μικρόσ. "Η μήπως γράφθηκε κι' αυτόσ κοροϊδευτικά; "Άσ τό π ή πάλι ό κ. Π. καί νά ιδούμε ποιόσ θά τόν πιστέψη!...

δ') Είμαι ψεύτης, κατά τόν κ. Π., επειδή είπα ότι

μόνο δημιουργικό έργο δέν γράφω στην καθαρεύουσα, ενθ' άλλη φορά είπα, ότι καί με τ άφραση στη γλώσσα του Μιστριώτη θά μπορούσα νά κάμω για τή Βελιθηκη, του Μικηλ ή. Γιατί, λέει, κ' ή μεταφραση δημιουργικό έργο είνε! "Α, πολύ κολάκεύεται: νά τό πιστεύη αυτό ό μεταφραστήσ κ. Π.* "Αμ τότε κι' ό ίδιος θά ήταν ένας δημιουργόσ, ενθ' ξέρουμε όλοι πώσ δέν είνε παρά ό κλασσικόσ τύποσ τοδ στείρου γραμμικτισμένου, ποδ αγωνίζεται: νάποκτήτ η μιά θεσούλα στη Γράμματα μέ μεταφράσει καί μέ σχολία στη έργα τών άλλων... Δέν λέω πώσ είνε άσχημη δουλειά κι' αυτή; δέν είνε όμως κ' ελαίνη ποδ χρειάζεται για νά... μέ βγάλη ψεύτ ή!

δ', Σημείωση 10. — Μιλύτα. Τό 1911 όποστήρξα μ' ένα άρθρο μου στην «Εστία», ότι ό άγωνισ τής Αηματικής δέν είχε τό φοδ ή ή τύποτα, άι έπικανε τό γνωστό άρθρο στοδ Σόλυκα, καί μόνο γι' αυτό τό λόγο συμβόλεψα τήν Κυβέρνηση τοδ Βενιζέλου νά υποχωρήτ η, για νά γλωσώτ η ό τύποσ από τά μεγάλα κακά, ποδ θά προκλούσε άρραυκα ή έπιμονή τής. "Η «Εστία», σχολιάζοντασ τήν ίδια μέρα τό άρθρο μου, έγραψε πώσ: αυτό τλ πράγματα δέν γίνονται από μιά φιλελεύθερη Κυβέρνηση ποδ συγκαθίσταται τήν εθώνη τής μπροστά στην Ιστορία, — γιατί ως τήν ήμέρα ελαίνη ό Βενιζέλοσ είχε σκοπό νά μήν υποχωρήτ η. Κάτόπι όμως είδε κι' αυτόσ τήν ανάγκη κι' άποφάσισε νάψήσ έλευθερουσ τούσ φίλουσ του νά ψηφίσουν έκεινο τό άρθρο, όπως τώθελαν οι περισσότεροι. Μπορεί νά μή σκέφθηκα καλλ καί νά μή λογιρίκασ τάκατελέσματα, εταν έδωτα αυτή τή συμβολή. Είνε άλλο ζήτημα. Δέν τήν έδωσα όμως σαν επαδός τοδ κ. Μιστριώτη καί τής καθαρεύουσασ, όπως θέλει τώρα νά μέ πηραπτήτ η ό κ. Π. για νά δέξ η πάλι ότι αντίφασκα αίνωτοσ. Καί τότε, όπως καί πάντα, είχα μείνη πιστόσ στην ιδέα μου για τή γλώσσα καί τήν κήρουσ' άκόμη μιά φορά 'εσ ένα άλλο μου άρθρο, μέ τόν τίτλο «Οί Σογγοκραίτ η», ποδ δημοσιεύθηκε στην πρώτη στήλη τής «Εστίασ» λίγεσ ήμέρεσ μετά τό πρώτο. Παραπέμνω καί στοδ δουδ όποιον θέλει νά ελαίτ η τή λογική τοδ κ. Π.

δ', Σημείωση 12. — Άλλη αντίφαση κατά τόν κ. Π. Τό 1911 έγραφα, ότι μετά 50 ή 100 χρόνα μπορεί νά γίνη ή Δημοτική κ' έπίσημη γλώσσα τοδ Κράτουσ, ενθ' τό 1915, δηλαδή μόλιε μετά πέντε χρόνια,

(*) Τό λέμε καμιά φορά, για νά ύψόσουμε μιά καλή μεταφραση, αλλά δέν είνε παρά ύπερβολή. Τό χειρότερο δείγμα τοδ κ. Κ. Καζόπουλου είνε δημοσιευκότερο από τή μεταφραση τοδ «Φάουστ». — Γρ. Ε.

(**) Είπαν, π χ, πώσ όμα θέλη τόμα μιά Κυβέρνηση, μπορεί νά υπογράψη στούσ δασκάλουσ νά γράφουν στη Δημοτική. Καί μήτωσ πρώτα δέν μπορούσε: "Άλλά και τί μ' αυτό; "Ασ μή γράφουν οι δασκάλοι. "Η, ότουσ είνε συγγράφεασ, άσ πηραπτηθή. Πάντα θά ζήτ η Αισιολοσ είνε' εγώ; — Γρ. Ε.

δμολογῶ—τί νομίζετε;—δτι τὰ ἐνενηνταετηνιά ἑκατοστά ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῆς «Διαπλάσεως» γράφουν τὴ Δημοτικὴ!!! Αὐτὸ, φαίνεται, κατὰ τὸν κ. Π. σημαίνει, ὅτι εἴταίνα κιόλα ἐπίσημη γλώσσα, ἐνῶ δὲν σημαίνει παρ' ἀπλούστατα, ὅτι ἐκαρποφόρησε ἡ διδασκαλία ποῦ κάνω εἴκοσι τῶρα χρόνια στὰ παιδιὰ. Στρεβλώνει τὴν ἀλήθεια ὁ κ. Π., ἔταν λέγει ὅτι μερμιούλκῃσαν τὰ παιδιὰ τῆς «Διαπλάσεως» καὶ ὄχι, ὅπως εἶνε τὸ πρᾶγμα, — ὅτι ἐγὼ τὰ ὠδήγησα, τὰ ἐφώτισα καὶ σιγὰ-σιγὰ, με πολλοὺς ἀγῶνες, με πολλὰ βάζονα, με πολλὰς ἐνόχλησες, — πότε ἀπὸ γονεῖς, πότε ἀπὸ δασκάλους. — τοὺς ἄνοιξα τὰ μάτια. Ἐσπείρα καὶ σήμερα θερίζω. Κι' ἂν μπορῶ τῶρα νὰ γράφω τὴν «Ἀθηναϊκὴ Ἐπιστολὴ» μου στὴ Δημοτικὴ, εἶνε γιατί ἀπὸ τὰ χέρια μου πέρασαν, τὰ τελευταία αὐτὰ εἴκοσι χρόνια, ἕνα πλῆθος ἀπὸ τοὺς σημερινούς δασκάλους καὶ γονεῖς. Ἐγὼ τοὺς πρωτόμαθα ν' ἀγαποῦν τὴ Δημοτικὴ, γιατί ἀπὸ παιδιὰ τὴ «Διάπλασι» πρωτοδιάδασαν. Καὶ μπορῶ νὰ καυχέμκι, ὅτι ἔκαμα τὴ δουλειά μου με ὅλη τὴν τέχνη καὶ τὴ διπλωματία ποῦ χρειάζονταν στὰ δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια. Πολλὰς φορές μιλοῦσα στὰ παιδιὰ γιὰ τοὺς μαλλιαροὺς, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τοὺς μιλήσω γιὰ τὴ δημοτικὴ. Καὶ τοὺς ἔλεγα ὅτι δὲν πρέπει νὰ γράφουν φτώμα ἢ ἔχπληξη, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τοὺς πῶ, ὅτι πρέπει νὰ γράφουν ὅπως μιλοῦνε. Σὰ συντάχτης τῆς «Διαπλάσεως», σὰ «Φαίδων», ἐπρόσφερον κ' ἐγὼ στὸν κοινὸ μας ἀγῶνα μιὰ ὑπηρεσία, ποῦ ὅσο μικρὴ κι' ἂν εἶνε, κάθε δικίος καὶ τίμιος δημοτικιστὴς πρέπει νὰ μοῦ τὴν ἀναγνωρίσῃ. Ἐδῶ εἶνε οἱ εἴκοσι τόμοι τῆς «Διαπλάσεως». Θὰ γέμιζ' ἕνα χοντρὸ βιβλίον με ὅσα ἐγὼ γράφῃ ἐκεῖ μέσα ὑπὲρ τῆς Δημοτικῆς. Χωριστὰ ἢ «Ἀδελφοῦλα μου», ὀλόκληρο παιδικὸ ρομάντο, γραμμένο, τὸ 1893, στὴ δημοτικὴ! Κ' ὅστερα ἀπὸ τέτοια προπαγάνδα, νὰ μοῦ λένε σήμερα ὅτι ρυμουλκῆθηκα ἀπὸ τὰ παιδιὰ, εἶνε, με τὴν ἀλήθεια, ἄστειο.

Ὅσο γιὰ τὸ ἄλλο ποῦ λέει ὁ κ. Π., ὅτι ἡ μισὴ «Διάπλασις» εἶνε δική μου, παραπροικί μου, προσθέτει ἕνα χοντρὸ φέμμα ὅσα εἶπε γιὰ μένα. Ὁ λὰ κ. αἰρη ἢ «Διάπλασις» ἀνήκει στὸ διευθυντὴ καὶ τὸν ἐκδότη τῆς κ. Νικόλαο Π. Ηικαδόπουλο. Ἐγὼ δὲν εἶμαι παρὰ ἕνας μισθωτὸς ἀρχισυντάχτης, ὅπως μποροῦσε νὰ ἦμουν καὶ σὲ κάθε ἄλλο περιοδικό. Τῆ στιγμὴ ποῦ θὰ ἔκρινε ὁ κ. Ηικαδόπουλος, ὅτι δὲν τοῦ χρησιμεῖω, ἢ παρκαμικρὴ ὑποχρέωσιθ δὲν θὰ τὸν ἐμπόδιζε νὰ μοῦ πῇ: «Σὲ πύω». Εἶνε ἀλήθεια πῶς τὸν ἔχω σὺν πεθερὸ, γιατί πῆρα γυναικὰ τὴν ὄρφανὴ ἀνεψιά του, ποῦ τὴν ἀνάστησε σὺν κόρη του. Ἀλλὰ τὴν πῆρα ἀπὸ ἀγάπη. Ἀγαπηθῆκαμε καὶ παρθῆκαμε, καὶ ζοῦμ' εὐτυχισμένα με τὴν ἀγάπη μας, με τὰ παιδιὰ μας καὶ με τὴν ἐργασία μας. Γιατί ἔτσι θάλαμε κ' ἔτσι μᾶς ἄρεσε. Λυποῦμαι ποῦ ἐκθέτω στὸ Δῆμο τὰ ἱερὰ τοῦ Οἴκου, ἀλλὰ μάρτυς μου ὁ Θεός, ὅτι μ' ἐπροκάλεσαν με τὸ χυδαῖότερο τρόπο. Ἡ Ἀγάπη ποῦ διέ-

ἔθνευε ἔλη μου τὴ ζωὴ, πρωτοστῆτῆ καὶ στὸ γάμο μου. Δὲν κονήγησα τὸ συμφέρο μου, ὅπως δὲν τὸ κονήγῶ ποτέ, δὲ ζήτησα ποτέ, δὲ ἔκαμα προκομῆ ὀφρῶνο. Τῆ θέτη μου στὴ «Διάπλασιθ» τὴν ἀπώτατη καὶ τὴ δικτήρησα, — γιὰ νὰ μὴν πῶ καὶ πῶς τὴν ἐδημιούργησα, — με τὴν ἀξία μου καὶ μόνη. Θὰ τὴν εἶχε τὴν ἴδια κι' ὁ ποῦ ξένος τοῦ ἐκδότη, φθάνει νὰ ἦταν καὶ Ξενόπουλος.

δ', 14.—Ὁ κ. Π. προφητεύει, ὅτι, ἄνθρωπος ἐγὼ τοῦ συμφερόντος, θὰ καμαρώνω αὔριο καὶ γιὰ μαλλιάρους, φτάνει νὰ νοιώσω πῶς μονάχα τὰ μαλλιάρὰ βιβλία μοσκοπουλιούονται. Ἡ Στατιστικὴ τῶν Βιβλιοπωλείων, (ὁ κ. Π. μπορεῖ νὰ κάμῃ ἕνα γυράκι νὰ ρωτήσῃ,) μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι περισσότερ' ἀπ' ἕλα πουλιούονται τὰ δικά μου. Μόνον ἀπὸ τὸν «Κόκκινον Ἰνράχο», τὸ τελευταῖόν μου βιβλίον, ἐμάζεψα ὡς σήμερα (11 τ' Ἀπρίλη) καθαρές, δηλαδὴ χωρὶς τὰ ποσοστὰ τῶν Βιβλιοπωλῶν, δραχμὲς 1938. Ἐφτασε αὐτὴ τὴν εἰσπραξὴ κανέν' ἄλλο ἀπ' ὅσα βγήκαν ἀπὸ τὸ Δεκέμβρη; Ἄν ὄχι, ὁ κ. Π. πρέπει νὰ συμπεράνη, ὅτι τὰ ποῦ μαλλιάρὰ βιβλία εἶνε τὰ δικά μου. Κανένας φόβος λοιπὸν νὰ καμαρώνω αὔριο γιὰ μαλλιάρους, ἀφοῦ μπορῶ νὰ καμαρώσω κι' ἀπὸ σήμερα.

δ', 15.—Δὲν εἶπα ποτέ πῶς ὁ Παλαμάς ἢ ὁ Δροσίνης εἶνε ἀργόμιστοι. Εἶπα μόνο, πῶς ἂν δὲν μποροῦσα κ' ἐγὼ νὰ ζήσω με τὴν πέννα μου, θὰ ζητοῦσα μιὰ δημοτικὴ θέτη σὺν αὐτοῦς. Τίποτ' ἄλλο. Δὲν ἀμφισβήτησα καθόλου τὴν ἱκανότητά καὶ τὴ φιλοργία τῶν ποιητῶν - ὑπαλλήλων. Τὸ ἀργόμιστος ὁ κ. Π. τὸ βρήκε γραμμένο ἐκεῖ ποῦ βρήκα καὶ ἕλα τὰ ἄλλα φέμματα, ποῦ ἀράδιασε γιὰ νὰ με πολεμήσῃ: Στὴν ξαναμμένη φαντασία του.

Ἀλλὰ τί νὰ σὰς πῶ! Βση ἀγῶνι κι' ἂν μοῦ προξενῆ αὐτὴ ἢ πολεμικὴ, μοῦ δίνει κατὰβραχ καὶ μιὰ περηφάνεια, γιατί βλέπω ὅτι οἱ ἐχθροί μου μόνο με φέμματα ἢ με σοφίσματα μποροῦν νὰ με πολεμοῦν. Αὐτὸ θὰ πῇ—καὶ εἶνε πολὺ τιμητικὸ γιὰ μένα,—ὅτι στὸ βασιλεῖο τῆς Ἀλήθειας καὶ τῆς Λογικῆς δυσκολεύονται πολὺ νὰ βροῦν ἐπιχειρήματα ἐναντίον μου. Ἔτσι καὶ ὁ κ. Τυμψηριστὸς, τὸ ἀξιοταῖρι τοῦ κ. Π., ποῦ τοῦ ἐλαῶμικσε; ἀγαπητὴ μου Ταγκόπουλε, τὸ «φιλολογικὸ χρακτῆρα», (καὶ γιὰ νὰ τὸν ἐδλεπες καλλίτερα, ἔπρεπε νὰ εἶχα τόπο κι' ὄρεξη νὰ σοῦ ἀντιγράψω ἐδῶ τίς ἀφιερῶσεις τῶν βιβλίων του σὲ μένα καὶ τὰ γράμματα ποῦ μοῦ ἔστειλε, παρακαλῶντῆς με, ἀμάν! νὰ τοῦ τὰ κρίνω), ἐδεδίωξε πῶς ὁ Παλαμάς ἐγραψε, γιὰ τὴν κριτικὴ ποῦ μοῦ κάμε, κείνα τὰ νάξικα λόγια, τὰ ταπεινά, ἐνῶ οὔτε τῆγραψε ποτέ ὁ Ποιητὴς καὶ βεβαιότατα οὔτε τὰ εἶπε. Πάλι καλὰ ποῦ ὁ κ. Τυμψηριστὸς εἶχε τὴν εὐλιχρίνεια νὰ δμολογήσῃ ὅτι ἀπατήθηκα, τουλάχιστο γιὰ τὸ πρῶτο. Ἄς μᾶθη τῶρα ἐπὸ μένα, ὅτι καὶ γιὰ τὸ δεῦτερο εἶνε γελασμένος. Ἡ «αὐθεντικώτατη πηγὴ», ποῦ δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ τὴν ξεσκεπάσῃ, τοῦ εἶπε φέμματα. Ποτέ ἕνας Παλαμάς δὲν μπορεῖ νὰ μίλησ' ἔτσι, σὲ κανένα!

Ἀλλὰ φτάνουν αὐτὰ γιὰ τὰ φέμματα καὶ τὰ σφί-
σμακα, ποῦ βγήκαν μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ἐξουδετερώσουν
τάχα τὴν ἐντύπωσιν τοῦ «Κριτικῆς Περδολί»· Ὅσο
γιὰ σένα, ἀγαπητέ μου Τυχόπουλε, ποῦ μπορεῖ—ἂν
καὶ δὲν τὸ πιστεύω,—νὰ σὲ θορόδησαν τὰ ξεφωνητὰ
τοῦ κ. Ποριώτη καὶ νὰ σ' ἔκαμην γιὰ μιὰ στιγμὴ
νὰμπρόβαλης ἂν ἦταν σωστὸ νὰ δημοσιευθῆ στὸ «Νου-
μᾶ» ἢ ἀπολογία μου, σὲ παρκαλλῶ νὰ διαβάσῃς αὐτὸ
τὸ γράμμα ποῦ μοῦ ἔστειλε ὁ κ. Λουὶ Ρουσσέλ, ὁ γνω-
στός σου Γάλλος ἐλληνοστῆς καὶ δημοτικιστῆς· Θὰ
ἰδῆς τί ἐντύπωσιν ἔλαμε τὸ «Κριτικὸ Περδολί» ἔς ἐ-
κείνους ποῦ εἶνε σὲ θέσῃ,—σὺν ξένοις, σὺν Εὐρωπαῖοις,
σὺν ἄνθρωποις, ἂν ὄχι ἀνώτερης ράτσας, βέβαια ἕως
ἀνώτερου πολιτισμοῦ,—νὰ μᾶς βλέπουν ἀπὸ πῶς ψηλὰ
καὶ νὰ μᾶς κρίνουν μὲ δικαιοσύνη καὶ ἀμεροληψία.

Μαρσίλια, 4 Ἀπ. 16

Ἀξιότιμε κύριε,

Ἐγὼ διαβάσα στὸ «Νουμᾶ» τὸ Pro domo mei
σας. Ἀγκαλιὰ καὶ δὲν εἶχα ποτέ, ἔντας κατοικοῦσα
στὴν Ἀθήνα, τὴν τιμὴ νὰ Σᾶς γνωρίσω προσωπικῶς,
θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ἕως νὰ Σᾶς πῶ τὸ θαυμασμὸ ποῦ
ἀιστάνθηκα διαβάζοντας ἐκεῖνα τὰ δυὸ ἄρθρα. Εἶνε
γεωμάτα ἀξιοπρέπεια καὶ δικαιολογημένη περηφά-
νεια, ποῦ καὶ χάρη θελκτικῆ.

Καὶ μοῦ θυμίσανε τὴ διαμονή μου στὴν Ἀθήνα,
τὴν ἀθάνατὴ μας τὴν Κυβέλη καὶ τοῦ Κόκκινου
Βράχου τὸν ἀθάνατο συγγραφέα.

Ἀδεχθῆτε, παρκαλλῶ, Κύριε, τὴν ἔκφρασιν τοῦ φι-
λικοῦ μου πρὸς Σᾶς θαυμασμοῦ.

LOUIS ROUSSEL

Καθηγητῆς τῆς Ρωμαϊκῆς ἐστὶ Σχολῆ
τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν.

Καὶ γιὰ νὰ ἰδῆς τώρα καὶ ὁ κ. Ποριώτης πόσο σιμώ-
τερα βρίσκονταν στὴν ἀλήθειαν τὸν καιρὸ ποῦ εἶχε κ' ἔ-
γραφε γιὰ τὰ ἔργα μου ἰδέα πῶς, καλὴ ἀπ' τὴ σημε-
ρινή*, ἀντιγράφω ἐδῶ καὶ τὸ ἰδιόχειρο γράμμα ποῦ

* Ὁ κ. Π., γιὰ νὰ ὑποτιμῆσῃ τάχα τὰ ἔργα μου, λέει
πῶς «τέτοια χιλιάδες τὸ χρόνο ξεφουρνίζον-
ται στὴν Εὐρώπῃ». Τὸ ἀρνήθηκα ποῦ εἶ ἐγώ; Στὴν Ἑλλάδα
μόνο εἶπα πῶς εἶνε μετρημένα. Μολονότι ἕνας σοφὸς Ἄγ-
γλος ἐλληνοστῆς, ποῦ ἀγόρευε κ' ἐδιάβασε τὸν «Κικὸ Δρό-
μο», ποῦ ἔγραψε,—ἔτσι σὺδρόμητα καὶ αὐτός, χωρὶς νὰ
τὸν γνωρίζω, γιὰ νὰ μοῦ ἐκφράσῃ τὸ θαυμασμὸ του,—οἱ
τὸν θεωρεῖ «ἀπὸ τὰ πῶς θαυμαστά βιβλία ποῦ ἐδιάβασε
ποτέ». Καὶ στοχάζομαι, οἱ ὁ κ. Albert Bonus δὲν δια-
βάσει μόνο ἐλληνικά... Ἐπίσης ἕνας Γάλλος ἐκδότης,
ποῦ μοῦ ζήτησε τὴν ἄδεια νὰ ξανατυπώσῃ κάποια μετά-
φραση τῶν «Κελαϊδισμῶν» μου, ποῦ ἔγραψε γι' αὐτὸ τὸ διή-
γημα οἱ εἶνε «ἀριστούργημα ποιητικὸ καὶ ψυχολογικὸ
(chef d'œuvre de poesie et d'analyse) ἀπὸ τὰ πῶς σπάνια».
Καὶ ὅμως ὁ ἐκδότης αὐτὸς εἶχε νὰ κάμῃ μὲ τοῦς πῶς με-
γάλους διηγηματογράφους τοῦ κόσμου. Δὲν θέλω νὰ πῶ,—
ὡς μὴ μὲ παρεξηγήσῃ πάλι κανένας!—οἱ εἶμαι ἕνας ἀπ'

μοῦ ἔστειλε τὸ γερώτερο καὶ γενικώτερο Ἑλληνικὸ
Μουσικὸ τοῦ καιροῦ μας, ἕνας ἀληθινὰ μεγάλος ἄνθρω-
πος, ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος:

«Ἀθήναι, 30 Μαρτίου 1916.

«Φίλε κύριε Ξενοπούλε,

«Πῶς νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τὰ ὠραῖα στιγμὰς
ποῦ ἐπέρσα ἀναγνώσκων καὶ ἀπολαμβάνων τὴν
«Κόκκινον Βράχον», ποῦ εἶχετε τὴν καλωσύνην νὰ
μοῦ σταίλετε;

«Ἡ ὑπόθεσις μοῦ ἦτο γνωστὴ καὶ ἀπὸ τὴν «Φω-
νεινῆ Σάντρη», ποῦ εἶχα δῆ στὸ θέατρον. Ἄλλ' ἔταν
διάβατα τὸ μυθιστόρημα, κοντὰ στὴν αἰσθητικὴ ἀπό-
λαυσι, ἐσοκίμασα καὶ ΕΘΝΙΚΗ ΠΕΡΦΑΝΕΙΑ,
διότι στὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ λόγου ἐφθάσαμε νὰ κάμωμε
τόσο μεγάλα βήματα προόδου.

Με φιλικώτατα αἰσθήματα
«Ἐλευθ. Κ. Βενιζέλος»

Δὲν πρόφθαινα νὰ ζητήσω τὴν ἄδεια γιὰ νὰ δημο-
σιεύσω ἐδῶ αὐτὰ τὰ γράμματα. Ἀλλὰ στοχάζομαι, οἱ
δὲν ἦταν μυστικά. Ἐπειτα εἶνε τόσο πολὺ τιμητικά,
μοῦ ἤλθαν τόσο αὐθόρμητα κ' ἐπικίρα, ἀποτελοῦν
γιὰ μένα τέτοια διπλώματα,—καὶ μόνο αὐτοῦ τοῦ εἶ-
δους τὰ διπλώματα λογαριάζω ἐγώ,—ὥστε δὲν μπο-
ροῦσα νὰ μὴ τὰ μεταχειρισθῶ ἔς αὐτὴ τὴν περίστασιν.
Ἐκεῖνοι ποῦ τὰγραψαν, ἂς συλλογισθοῦν μιὰ στιγμὴ,
μὲ πόση λύσσα ὠργίασε τριγύρω μου ὁ φθόνος
τῶν ταπεινῶν κ' ἢ κακεντρέχεια, καὶ ἂς μοῦ συχωρέ-
σουν μεγάλῳφρα τὴν παρατυπίαν.

Γ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΞΕΝΟΠΟΥΛΙΑΔΑ

16 τοῦ Ἀπριλίου 1916.

Πρὸς τὸν ἐκδότη τοῦ «Νουμᾶ».

Ὁ ἀξιότιμος κ. Γρ. Ξενοπούλος, καθὼς τὸ κοινο-
λόγησε κάποιος ὁ ἴδιος, ξινάχεται, λέει, μὲ δυὸ σελί-
δες γιὰ νὰναίρησῃ τὸν τελευταῖον μου «ἀλίβελλο». Πῶς
τώρα θ' ἵναίρησθουνε κείμενα τοσοπόσια μὲ τὴν ὑπο-
γραφήν του,—αὐτὸ μονάχα ἢ ξενοπούλικὴ τέχνη τὸ
ἔχει. Ἄς μὴν περιμένῃ λοι τὸν ἀντατί. τῆτι. Ἀέ φτά-
νουνε μὴδὲ 300 σελίδες τοῦ «Νουμᾶ» γιὰ νὰ ξανατυ-
πωθοῦνε ὅσα κακόπισια καὶ ἀνωκόλουθα κριτικά καὶ
γλωσσικά παραληρηήματα ἔχει γράμμένα ἢ «Ζικουθι-
ανὴ Κασάντρα»—καὶ νομίζω τῆς ὁ Ἐρμῆνας, σὺν
τὴν ἔτασε κάποτε ποῦ κήρυχνε πῶς ἢ καθαρεύουσα
τῆς παραφτάνει γιὰ νὰ κἀνῃ τὴ δουλίτσα τῆς, μὴ κ' ἢ

αὐτοῦς. Θέλω μόνο νὰ δείξω, οἱ Εὐρωπαῖοι ἄνθρωποι, μὲ
γοῦστο ἀνώτερο βέβαια ἀπὸ κάθε Ρωμηοῦ λογίου, μὲ κρί-
νουν κάπως κολακευτικώτερα ἀπὸ τὸν κ. Π. Κι' αὐτὸ μοῦ
φθάνει. Γρ. Ξ.

φυλή μας είναι καταδικασμένη να μείνη μικρή.

Ένα μόνο θέλω να μάθω, — και την Ίδιαν ἄ τορία ἔχουνε κι ἄλλοι ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά». Κοντὰ σὺλλα, στὴ σελίδα 50 τοῦ «Νουμά» (ἀρ. 586), ὁ κ. Ξ. κάνει τὸ δέλεο τοῦ Ψυχάρη κατεδικάζει τελειωτικὰ τὸν ψυχισμό καὶ ἀποδέχεται πὸς τὸ ξενοπυλικὸ σύστημα (2) εἶναι τὸ καλύτερο. Εἶναι αὐτὴ καὶ τοῦ «Νουμά» ἡ γνώμη; Πιρτδέχεται ὁ «Νουμάς» γιὰ σωστὸ ὅσα γράφει ὁ νέος κριτικὸς τοῦ κ. Γρ. Ξενόπουλος στὴν αὐτοκριτικὴ του; Σὰν ἀναγνώστης ἔχω τὴν ἀξίωση νὰ τὸ μάθω, γιὰ νὰ ξέρω τὴν πορεία τοῦ φύλλου πὺρ διαβάζω.

Καὶ κατὰ νάντιγράψω. Καὶ δὲ φταίω ἐγὼ ἀνῆρχεται καὶ αὐτὸ ἐμπόγημα νὰ δικαιώσῃ τὴν παραπάνω ἀξίωσή μου. Στὴ σημερινὴ «Διάπλαση» (τελ. 162) δημοσιεύεται δήλωση πὸς ἀπόλυτος διευθυντὴς καὶ μόνος ἰδιοκτητὴς τῆς εἶναι ἄλλος καὶ πὸς ὁ κ. Γρ. Ξ. «δὲν εἶνε καὶ δὲν ἦτο ἀνέκαθεν, παρ' ἄλλου» ἐπὶ μισθῷ ἀρχισυντάκτης, ἐπιμελούμενος τὰ τῆς ὕλης κατὰ τὸ ὁρισμένον πρόγραμμα τοῦ περιοδικοῦ τούτου, χωρὶς τὴν ἐλαχίστην πρωτοβουλίαν καὶ ἐπομένως τὴν ἐλαχίστην εὐθύνην. Πᾶν ὅ,τι δημοσιεύεται εἰς τὴν «Διάπλασιν», ἐκλέγεται, ὑπαγορεύεται ἢ ἐγκρίνεται τελειωτικῶς ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς, ὁ ὁποῖος εἶνε καὶ ὁ μόνος ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἐν γένει πορείαν τοῦ περιοδικοῦ.

Χάριμα πολὺ γι' αὐτὸ. Θὰ πῆ πὸς ὁ κ. Γρ. Ξ. ἔχει ἀνέκαθεν (20 χρόνια, λένε) ταχτικὸ μιστὸ ἀπὸ τῆς «Διάπλασης» καὶ δὲν κρέμεται ἀπὸ ἀβέβαια ἐκδοτικὰ ἢ θεατρικὰ κέρδη καὶ ζημίαι. Θὰ πῆ ὅμως καὶ κατὰ ἄλλο πὸς ἡ ἰδέα τοῦ δημοικτισμοῦ δὲν τοῦ χρωστᾶται τὴν παραμικρὴ χάρη ἀν' ἀρχισ φέτος ὁ κ. Φαίδων (Γρ. Ξ.) νὰ γράφῃ περὶ τοῦ μαλλιάρη τῆς «ἐπιστολῆς» του πρὸς τὰ ἔξυπνα καὶ καλὰ παιδάκια τῆς «Διάπλασης».

N. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΣΗΜ. ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ». Ὁ φίλος Ποριώτης ἐπιμένει καὶ δὴ, ἐπιμένει καὶ στὶς κουβέντες του, ἐπιμένει καὶ στὰ βιβλία πὸς μᾶς στέλνει (Στὸ ξόφυλλο τῆς «Μαρίας τῆς Μεγδαληνῆς» πὸς μᾶς ἔστειλε γράφει: «Τοῦ φίλου Δ. Ταγκόπουλου καὶ ἄς πᾶν νὰ ξενοτουλίξῃ...») πὸς μετὰ τὸ ν' ἀφίσουμε τὸν Ξενόπουλο νὰ μιλήσῃ ἀπὸ τῆς στήλες μας σημαίνει πὸς ὁ Ξ. χροστᾶται νέος κριτικὸς μας» καὶ πὸς ὁ «Νουμάς» παραδέχεται καὶ ἀσπάζεται τὴν ἀντιψυχρικὰ ἐπιφανῆ του. Κατὰ γράψαμε πάνου σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα στὶς σελίδες 44 καὶ 45 τοῦ φύλλου, καὶ δὲν ἔχουμε καμιά διάθεσιν νὰ ξαναμασῆσουμε τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια. Στὴ σημερινὴ ἡμῶς πρόκλησῆ του τί ν' ἀπαντήσουμε; Ὁ «Νουμάς» δεκατέσσερα χρόνια τώρα ἀγωνίζεται στενά καὶ ἀνιάρρηχτα συνεδεμένο μετὰ τὸν Ψυχάρη καὶ ἂν ἡ μοῖρα τοῦ γράφει νὰ ζῆσῃ καὶ ἄλλα δεκατέσσερα δὲν τὸχει σκοπὸ, οὔτε πὸς τὸ σκέφτηκε καὶν, νὰλλαξαστῆσαι. Ὅτι εἶναι ἡ πίστις τοῦ ἐκδότη τοῦ «Νουμά» καὶ μ' αὐτὴ τὴν πίστιν μιλήσῃ σὺν ἀγῶνα. Δὲ σημαίνει ὅμως πὸς ὁ Ψυχαρισμὸς του εἶναι δεσποτικὸς κ' εἶσι μπορεῖ νὰ κλείνει τὴν πόρτα του σὲ κάθε γνωστὸ λόγιον τοῦ, μετὰ τὴν ὑπογραφή του, δηλ. ὅπως

θῶναι; καθὼ; λένε οἱ διακόσιοι, θὰ ζητιῶσε νὰ ὑποηριξεί ἀπὸ τῆς στήλες του γνώμης ἀντιψυχρικῆς. Δικαίωμα τοῦ καὶ δικαίωμα τοῦ ἐκδότη τοῦ Νουμά, καὶ κάθε ταχτικὸ καὶ ὁμόφρονον συνεργάτη του, νὰν τῆς ἀναιρέσει καὶ νὰν τῆς γερμῆσει μετὰ συζήτηση αὐτῆς τῆς γνώμης.

Αὐτὴ τὴν πολιτικὴ ἀκολούθησε ὁ «Νουμάς» ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐκδόσεως του καὶ, φυσικῶς, δὲν εἶχε κανένα δικαίωμα νὰ γνήθῃ σὺν Ξ. τῆ φιλοξενίᾳ του. Γεντὶ εἰς τὴν ὁ Ξ. καὶ γνωστὸς λόγιος εἶναι καὶ ὑπεργίρει ὅ,τι λέει, παρ' ὅσον δὲν ἔχει τὴν εὐθύνη πίνου του. Ἐλπίζουμε πὸς οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά» εἶναι ἀρετῆ ἔξυπνοι κ' εἶσι δὲν ἔχουν ἀνάγκη νὰ ρωτοῦνε ἂν ὁ «Νουμάς» ἀπτάξει αὐτὸν ξενοτουλικὸ ἀντιψυχρικὸ.

Περὶ τόσους λόγια, θαρροῦμε, δὲ χρειαζοῦνται. Κ' εἶναι εὐχάριστο, πὸς κ' οἱ δύο μας φίλοι, καὶ ὁ Πιρτδότης καὶ ὁ Ξενόπουλος, δὲν ἔχουνε σκοπὸ νὰ ξαναγερμῆσουν σ' αὐτὸ τὸ θέμα κ' εἶσι, μετὰ τὴ βήθεια τοῦ μεθ' ὁδοῦναμου, τελευτῆ καὶ τὸ διπλωματικὸ αὐτὸ ζήτημα.

ΤΟ ΤΣΙΓΚΑΝΟΠΑΙΔΟ ΣΤΙΣ ΒΟΡΕΙΕΣ ΧΩΡΕΣ

(Τοῦ Γερμανοῦ ποιητῆ Γκάμπελ. Ἐλεύθερον μετάφραση σὲ πεζο).

Μακριά, κατὰ τὴ νοτιά, εἶναι ἡ ἄμορφη Ἰσπανία, ἡ Ἰσπανία ἡ πατρίδα μου, ὅπου οἱ ἠοικιρὲς καστανίαι; θροῖζουν τῆς ὀμιῆς τοῦ Ἔβρου, ὅπου οἱ ἀμυγδαλιῆς κοκκινωπὰ ἀνθίζουν, ὅπου γνέφει ἡ ζεστὴ κλιματαριά, καὶ τὰ τριαντάφυλλα ὁμορφότερα κίττω ἀπ' τὸν ἥλιο πυρῶνον, καὶ ἄχτινοβολεῖ πὸς χρυσὸ τὸ φεγγαρόφωτο.

Κ' ἐγὼ τώρα γυρίζω μετὰ τὴν κιθάρα θλιμμένο; ἀπὸ σπῆτι σὲ σπῆτι, μὰ κανένα μᾶτι φιλικὸ δὲ με κοιτάζει καὶ ὄλοι ἀγριεμένα μου λένε νὰ φύγω. Ἄγ, τὸ φτωχὸ μελαχροινὸ ἄγῶρι κινεῖ; δὲ θέλει νὰ τὸ νοιώσῃ.

Αὐτὴ ἡ κιθαριὰ, τοῦ μου παίρνει μακριὰ τὸν ἥλιο, μου πλακώνει τὴν καρδιά, καὶ τὰ παλιὰ χαρούμενα τραγοῦδια, πᾶει πῆ, κωντεύω ὅλα νὰ τὰ ξεχάσω. Πάντα ἀπὸ τῆς μελωδίᾳς μου αὐτὸς ὁ σκοπὸς δὲν ἀπολείπει: «Στὴν πατρίδα μου θέλω νὰ γυρῶ, στὴ χώρα ποῦναι γεμάτη ἥλιο!»

Ὅχι! Τῆς λαχτᾶρες καὶ τὰ καρδιοχτύπια δὲν μπορῶ πειότερο νὰ τὰ κρατήσω! Τίποτ' ἄλλο δὲ θέλω, ἀφήστε μου μονάχα τὴν εὐτυχία τῆς πατρίδας! Δρόμο πρὸς νότον, δρόμο στὴν Ἰσπανία! Στὴ χώρα ποῦναι γεμάτη ἥλιο! Κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο τῶν καστανιῶν θέλω κάποτε νὰ με θάψουν.

ΑΘ. ΜΙΧΑΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Ἀμφίωνα. Ὁ «Ρὲ φίλος Τάκης Ταγκόπουλος» δὲ διαβάσει τῆς ἀνοησίας σου οὔτε ξεστόμισε λέξη γι' αὐτῆς, ὡστε καλὰ θὰ κάνεις νὰ τὸν ἀφίνεις ἡσυχο.

κ. Μ.Ν. Σὲ περιμέναμε τὸ Σάββατον, ὅπως μᾶς εἶπες. Λοιπὸν τὸ ἐρχόμενο 9—10 τὸ πρῶτον.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

✿ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΑΙΔΙ ✿

15.—

Μιά άμαξα φτάνει τρέχοντας και σταματάει όξω από την πόρτα του νοσοκομείου. Ο άμαξας πηδάει γλήγορα κάτω, βγάδι το καπέλο του, στέκεται σε προσοχή κι άνοίγει την πόρτα.

— Ο Δεσπότης, ψιθυρίζει κάποιος.

Τό πλήθος που στριμώνεται στο πεζοδρόμιο, κάνει τόπο για να περάσει ο Δεσπότης. Κείνος περνάει ανάμεσα άκουμπώντας στην άψηλή πατερίτσα του, κοιτάζει τό πλήθος με μάτι κουρασμένο, βλογάει... Οί άρρώστοι που σεργιανάνε στον κήπο με τίς άσπρες μπλούζες, ζυγώνουνε στά κάγκελα να ίδουνε τό Δεσπότη ένθ άλλει σάδδουνε και του φιλάνε τό χέρι.

— Τους βγάδι, άκούγεται μιά φωνή.

Μιά άνατριχίλα σκορπιέται κάτω από τό θολόν ουρανό. Τά μάτια γυρίζουνε, καρφώνουνται στο βάθος του κήπου άνήσυχτα, δυσχασμένα.

Ο Δεσπότης ντυμένος στά χρυσά, με τή μέτρα στο κεφάλι, περαδοστόλιστη, και την άψηλή πατερίτσα στο χέρι, προχωράει άργά, μεγαλόπρεπος ανάμεσα στους παπάδες, ντυμένους άσπρα. Πίσω έρχονται τά δυο νεκροκρέδατα με τους πεθαμένους. Άκολουθάνε οί γυναίκες τους, τά παιδιά τους, οί συγγενήδες τους... Η πομπή περνάει μέσα από τά μικρά, καλοστρωμένα στρατώνια του κήπου και τά δέντρα, σά μωροφόρες, σκορπάνε τή μωρουδιά τους στους πεθαμένους. Τό κυπαρίσσι σάδδει περίεργο, χαμηλώνει τήν κορφή του κι ή χαμπύλη που χαράζει κείνη τή στιγμή είναι γριμάτη από μιάν ευγενικά θλίψη... Η βαρεία σιδερένια πόρτα άνοίγεται διάπλατη για να περάσει τό ξίδι. Τό πλήθος άνακιδάζεται. Οί μουσικάντηδες μπλίνουνε μπροστά, τό ταμπούρλο χτυπάει ρυθμικά, ή σημαία με τό μαύρο κρέπι που τηνέ ζώνει, ανεμίζει άνήσυχη, ένθ ο Δεσπότης με τους παπάδες, βαδίζουνε άργά μπρός από τό πλήθος που πλημμυρίζει τό δρόμο...

Ο Δεσπότης βλέπει τή σημαία και τό πρόσωπό του ζαρώνει.

— Δέν μπορούσε να λείψη αυτό τό πράμα;

— Είναι ή σημαία του σωματείου μας, Δεσποτά μου. Δέν μπορεί να λείψη, άποκρίνεται ο Ζήσης.

Ο Δεσπότης πείθεται να προχωρήσει, μα είναι φανερό πως ή σημαία αυτή δέν του χτυπάει καλά στο μάτι. Κάτι ψιθυρίζει μα οί λέξεις πνίγονται μέσα στους μελαχλικούς ήχους ενός πένθιμου έμβατήριου που αρχίζει να παίζει ή μουσική. Οί γυναίκες που ακολουθούνε τά λείψανα, σταματάνε τό κλάμα για νακούσουνε. Τό πλήθος σέρνεται πίσω από τά λείψανα με σφιγμένες καρδιές, βουδδ...

Η πομπή ξεγύθηκε στο μεγάλο δρόμο. Οί άνθρωποι στέκουνται στά πεζοδρόμια για να ίδουνε, περίεργοι.

— Μωρέ κράτος, να μη μας βασκαθή, φωνάζει ένας μεγαλομαγαζάτορας.

— Σά δέν έχουμε κυβερνητή, αυτά κι άλλα χερότερα να περιμένουμε.

— Έπρεπε ναμει γώ διευθυντής της Άστυνομίας αυτή την ώρα, λέει ένας κύριος με χρυσά γυαλιά.

— Δέν είναι πράματα αυτά. Αυτό δέν είναι κηδεία,

είναι διαδήλωση. Πρέπει να τή χτυπήσει ο τύπος. Τι θα πούνε κ' οί ξένοι;

— Νόμισες πως έχουμε τύπο;

Μά ή πομπή πέρασε μπρός τους επιβλητικά, έγκώδικη, άδιάφορη...

Ένας άστυνόμος προβάλλει τώρα μπροστά στο δρόμο με στριμένα μουστάκια. Η πομπή κόδει τό δρόμο της άπότομα.

— Η σημαία να κατεβή, άκούγεται ή φωνή του άστυνόμου άγρια.

— Μην επιμένετε κύριε άστυνόμε. Αυτό είναι άδύνατο, δηλώνει ο Ζήσης, χλωμός από τή συγκίνηση.

— Είναι πολύ δυνατό. Θα διατάξω τώρα άμέσως να τήν κατεβάσουνε με τή βία.

— Αυτό είναι δικός σας λογαριασμός, άπαντάει ο Ζήσης. Έμεις δέν τήν κατεβάσουμε.

Τά σύνερα που σκεπάζουνε τον ουρανό χαμηλώνουνε, βαρεία. Ο άστυνόμος σηκώνει άψηλά τό χέρι του ανάμεσα στους χωροφυλάκους που τονέ ζώνουνε. Τό ίππικό που παραμόνευε, κρυμμένο στη γωνιά, γυμνάει, σαρώνει τό δρόμο που αντιχάει από τό ποδοβολητό των άλλων κι από τήν κλαγγή τώ σπαθίων που τρίζουνε άλύπητα τον άέρα... Έργιμος, άδειος τώρα ο δρόμος, άναποδογυρισμένοι οί νεκροί μέσα στις κάσες τους, ρηχμένες στο δρόμο... Ένας άνθρωπος με μάτια άγριεμένα με τά μαλλιά ξεπλεχα, ύψώνει τώρα άψηλά κάποιο κουρέλι κρεμασμένο σ' ένα ξύλο. Είναι τό άπομεινάρι της σημαίας σπασμένης, τσαλαπατημένης, κυλισμένης στη λάσπη. Από τά μορφοπλεγμένα στεφάνια με τά πολύχρωμα λουλούδια και τίς πλατείες μεταξωτές, άσπρες κορδέλες, τώρα δέν άπομένει παρά ένα συρματένιο στεφάνι γυμνό, ξεγδαρμένο. Ο άγέρας σηκώνει άψηλά τά λουλούδια, τά παίρνει μαζί του για να τά πάη μακρὰ κ' οί σκουμένες κορδέλες ζυμώνονται με τή λάσπη που σκεπάζει τό δρόμο.

— Άδέρφια εδώ—άκούγεται μιά φωνή.

Είναι ο Άντρέας ο ποιητής. Η φωνή του αντιχάει τή στιγμή έκεινη σά σάλπιγμα ένθ τό κουρέλι που κρατάει ανεμίζει στα χέρια του... Δειλά, τρομαγμένοι αρχίζουνε να προβάλλουνε πάλι από τίς γωνίες ένας ένας οί άνθρωποι, σαν πρόδατα που είδανε τό λύκο να χυμιάη καταπάνω τους. Οί νεκροί, κυλισμένοι στη λάσπη, καρτεράνε, λές και τά χείλια τους τά σφιγμένα είνε έτοιμα νανοιχτούνε σ' ένα μικρό παράπονο. «Παύ μας αφήσατε άδέρφια;»

Έτσι ή πομπή ξεναγίνεται γύρω στα δυο λασπωμένα, σπασμένα νεκροκρέδατα που τά φέρνουνε τώρα στα χέρια τους.

— Πούναι ο Δεσπότης; Πούναι οί παπάδες; ρωτάει ένας φέρνοντας γύρω τή ματιά του,

— Τώρα Δεσπότης! Τόσκασε!

— Αί τότε καλύτερα τους πάμε και δίχως παπάδες.

— Και δίχως φαλτάδες, πρόστειτε άλλος.

— Όχι. Πατάδες θα γίνουμε μες τώρα. Έμπρός. Ω λιγερό και κοφτερό σπαθί μου και σ' ντουφέκιμου καλό και φλογερό πουλί μου έσεις τον Τούρκο σφάξατε, τον τύραννο σπαράξατε. Τρχουδάει ο Άντρέας και τό πλήθος αρχάζει τό

παράξενο τραγούδι από τὸ στόμα του καὶ τὸ ξαναλάλει.

Ἡ πομπή προχωρεῖ τώρα σὲ βήμα στρατιωτικὸ καὶ ὁ καθένας προσπαθεῖ νὰ κανονίσῃ τὸ βήμα του μετὰ τὸ ρυθμὸ τοῦ τραγουδιοῦ.
— Ἔτσι: Ὅχι κλάψες, φωνάζει ὁ Ἀντρέας ἐνῶ ἡ πομπή, ξανασηματισμένη, προχωρεῖ μετὰ βήμα γοργό, ρυθμικόν.

Εἶναι ὁ σημασιόφορος, ὁ ἀρχηγός, τὴν ὥρα ἐκεῖνη ποὺ τὰ σύννεφα στὸν ὄριζοντα ἀνοίγονται, κουρνιαχίζονται καὶ ἀφήνουν νὰ φανῇ ἀνάμεσα ἕνας ἥλιος κόκκινος, φλογατός ποὺ πάει νὰ βασιλεύσῃ. Τὰ κυπαρίσσια τοῦ δρόμου γέρνουν εὐλαδικὰ τὴς κορφῆς τους στὸ πέρασμα τῶ νεκρῶν. Σκοτεινιάζει. Μακρυνά ἀστράφτει ὁ ἀγέρας γίνεται ὑγρὸς, μυρίζει βρεγμένο χῶμα.

— Πλήγορα ἡ βροχή ζυγώνει παιδιά, φωνάζει ὁ Ἀντρέας.....

Δύο λάκκοι χάπουνε λαίμαργα οἱ νεκροθάφτες περνᾶνε τὰ σκοινιά στὴς κάσπες ποὺ ἀφήνουνε ἕναν ξερὸ κρότο καθὼς τρίβονται στὰ πλάγια τῶ λάκκων τῆ στιγμῆ ποὺ τὴς καταβάλλουνε.

— Καλὸ ταξίδι, ἀδέρφια, φωνάζει ὁ Ἀντρέας.

— Καλὸ ταξίδι, ξαναλένε ὅλοι κ' ἡ φωνὴ τους μέσα στῆ σκοτεινὰ ἀνηχᾶει: σὺν ἕνα πένθιμος ἀντίλαλος.

Τὸ χῶμα κολαίει πάνω στὴς κάσπες σὲ γλήγορες, γιοματὲς φουαρτιές. Σὲ λίγες ὑψώνονται δύο μικροὶ, μαλακοὶ λόφοι. Ὁ Ἀντρέας μπήχνει στὴν κορφὴ τοῦ λόφου τὸ σπυκιένον κοντάρι τῆς σημαίας, ποὺ ἔτσι μοιάζει σὺν ἕνα μικρὸ κάστρο. Τὸ κουρέλι ποὺ ἀπόμεινε ἀπὸ τῆ σημαία, ἀνεμίζει ἄκαρμένο ἀπὸ τὸν ἀνεμολὴ καὶ κλαίει τοὺς πεθαμένους....

Μπουμπουνίζει... Μικρὰ φῶτα λάμπουνε πάνω στὰ μνήματα θειλὰ, σερνῶν.

— Δρόμο παιδιά, ἀκούγεται μιὰ φωνὴ καὶ τὸ πλῆθος ἀρχίζει νὰ σκορπιέται: μέσα στὰ στρατώνια βιαστικόν. Μιὰ γυναίκα μὲ μαῦρο φουστάνι σέρνει ἕνα παιδάκι ἀπὸ τὸ χέρι καὶ παίρνει τὸ δρόμο γιὰ τὸ σπίτι τῆς τὸ ἔρημο, βουδῆ....

Ἀπομένει μόνος ὁ Ἀντρέας. Κοιτάζει γύρω του μὴν τονὲ βλέπει κανέναν, ἔπειτα σκύβει, κολαίει τὸ μέτωπό του στὸ χῶμα τὸ νετέρν, ἀκούνητος.

— Κοίταξ'ε φίλαίε: τὸ χῶμα, ψιθυρίζει ἕνας νεκροθάφτης ποὺ τὸν πῆρε τὸ μάτι του σκύδοντας νανάψῃ κάποιον καντήλι.

— Σούτι προσκυνάει τῆ γῆς. Εἶναι ἄθεος, μαλλιάρης! ἀποκρίνεται δίπλα ἕνας τὸντροφός του ἀκουμπώντας σὲ μὴν ἄξινά, ἐνῶ γουρλώνει τὰ μάτια του μετὰ φρίκη μέσα στὸ σκοτάδι....

3.

— Μαρία, τρέξε γλήγορα νανοίξῃς. Ὁ ἀφέντης! φωνάζει ἄξαφνα ἡ κυρὰ Ἐλέγκω, ποὺ ξεπλωμένη μέσα στῆ θαλασσινὰ ρόμπα τῆς, πάνω στὸ διπλὸ, παχὺ Ἑγγλέζικο κρεβάτι τῆς, μετὰ τὴς ἀψηλὰς κουρτινές, προσπαθεῖ νὰ μαζέψῃ βιαστικὰ τὰ κρέατά τῆς ποὺ ξεχειλίζουνε καὶ νὰ σταθῇ ὄρθιχ γιὰ νὰ ὑποδεχτῆ τὸ φίλο τῆς.

Ἐνας κύριος ἀνεβαίνει τῆ σκάλα, μετὰ βήμα βαρὺ, κυριαρχικόν.

— Καλῶς τὸ πουλάκι μου, ἀκούγεται τρυφερῆ ἡ φωνὴ τῆς κυρὰς Ἐλέγκως ποὺ περιμένει στὸ ἀπάνω σκαλοπάτι τῆς σκάλας, χαμογελώντας.

Κείνος— ὁ κύριος Λίντς— ξυγνίζει τὰ μούτρα του.

— Οὐφ, ἀναγοῦλες, σοῦ εἶπα, δὲν θέλω νὰ ξανακούσω αὐτὲς τὴς ἀηδιές. Καλησπέρα.

— Καλησπεροῦδία σου.

Μπαίνουνε στὴν κάμαρά τῆς καὶ ρίχνουνται στὸ μαλακὸ καναπέ ποὺ βουλιάζει, ὁ ἕνας δίπλα στὸν ἄλλον. Ἡ κάμαρα φωτίζεται μετὰ ἡλεκτρικὸς παχιεὲς κουρτινές κρέμονται στὰ παράθυρα κ' οἱ τοῖχοι στολίζονται μετὰ κάδρα γυμνῶ γυναικῶν. Εἶναι ἡ ἀδυναμία τῆς κυρὰς Ἐλέγκως νὰ γῆ μπροστὰ τῆς κορμιά γυναικεία γυμνά, σὲ διάφορες στάσεις.

— Τί ἔγινες; ἔχω τρεῖς μέρες νὰ σὲ δῶ; ρωτᾶει ἡ κυρὰ Ἐλέγκω μετὰ παράπονο σὰ μικρὸ παιδάκι, σκυφρώνοντας τὰ γοντρά χεῖλιά τῆς.

— Τί νὰ γίνω; τρέχω γιὰ τῆ δουλειά σου, ἀποκρίνεται κείνος ξερά.

— Ἐκανεσ τίποτα;

(ἀκαλουθεῖ)

ΕΛΕΓΕΙΕΣ

Τοῦ ἀδερφοῦ μου Νίκου

Χρόνια καταδικασμένα

Τὰ βιβλία τὰ παλιά

Φθειρόντας στῆς σκόνης τὸ βασίλειο

Στῆς ξιλόνης τους τῆς θύτης: τὰ γαλιὰ

Κάποτε μὲ ἄχτινα ξεγλυστράει ἀπ' τὸν ἥλιο

Καὶ τὸν ἔντο τους ταράζει τὸν ἀνήλιο.

Ζωντανὴ στὸ νοῦ μου μέσα μένει ἀκόμη

Ἡ λαχτάρα τοῦ μιστήριου, ποὺ γιὰ μένα

Στ' ἀκατάληπτά τους τὰ γραμμένα

Οἱ βουβοὶ παλιοὶ ἐκρύβαν ἴσως τόμοι.

Γλυκεῖα μάννα! νοσταλγῶ τὰ γόνυτά σου

Ἡ περιέργη ματιά μου νὰκουμπήσῃ

Στὴς παραξένες εἰκόνας, ποὺ ἡ λαλιά σου

Νῆρθη ὅλη στοργὴ νὰ μοῦ ξηγήσῃ!

Τώρα ἡ εἰκόνα σου καὶ σένα μόνη πιὰ

Ἦάνου ἀπ' τὰ βιβλία τὰ παλιά,

Ὅπου φθειρόνται στῆς σκόνης τὸ βασίλειο

Καὶ στῆς ξιλόνης τους θύτης τὰ γαλιὰ

Κάποτε μὲ ἄχτινα ξεγλυστράει ἀπ' τὸν ἥλιο

Καὶ τὸν ἔντο τους ταράζει τὸν ἀνήλιο!

ΤΟΝΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΗΣ

Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Στὸ ἐρχόμενον φύλλο θὰ τυπώσουμε μιὰ σειρά τραγούδια, ἀπὸ τὴς «Δροσοσταλίδες», τοῦ Πάνου Δ. Ταγκόπουλου.

— Στ' ὁμορφο δῆγμα τῆς δας Μήτσας Περωτιῆ, «Σύντροφοι», ποὺ τυπώθηκε στὸ περασμένον φύλλο μείναι εμερικὰ τυπογραφικὰ λάθη καὶ παρακαλοῦμε νὰ διορθωθοῦνε. Δ. χ. στῆ σελίδα 84, στίχῃ 1η, ἔκει ποὺ λέει «νὰ μπορούσε νὰ κρεμάσῃ» πρέπει νὰ διορθωθεῖ: «νὰ μπορούσε νὰ κρατήσῃ». Στὴν ἴδια σελίδα, στίχῃ 2η, ἀράδα 2η, πρέπει νὰ φύγῃ τὸ «καὶ σύντροφο» στὸ τέλος καὶ στὴν προτελευταία γραμμῆ τῆς ἴδιας στίχῃς τὸ «παραινέμενη» νὰ γίνῃ «σαραινέμενη».

— Ὁ ἄλλος Θρύλος μᾶς ἔστειλε μιὰ πλατιά κριτικὴ μελέτη γιὰ τῆ «Ροδόπη» τοῦ Ποριώτη. Θὰ τὴν ἀρτινήσομε ὄστερ' ἀπὸ δύο φύλλα.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ίωσήφ Ραφ-όπουλος. «ΖΩΗ ΚΙ Α ΑΗΗ». Βιβλίο Α'. Αθήνα 1916.

Νέο το καινούριο λιποπέλαδο βιβλιαράκι, δ νέος ποιητής, ξεφεύγοντας τὸ κάλο τὴ δημοτικῆς μουσικῆς, πού τονέ μάγευε καί τὸν ἐθερνε πρωτότερα, μπαίνει τώρα σέ δρόμους συνθετικώτερου; γιά τὴ φαντασία καί τὴ σιλοργία. Ἡ ἀγάπη στήν τέχνη τ' υ, κ' ἔσας πόθος νά τ' ἀφήξῃ μπροστά, τὸς φλογί'σων. Ξέρει τὴν ποιητικὴ σφάρα καί πασιζεῖ μαστορικὰ νά τὴ διαβαίνει. Ἡ ματιά του δὲ στέκεται σὰ σιμά, περὶ πάντα κι ὀλίγα μ' κνήτερα μὲ τὴ λαχτάρα νά κλείσῃ μιὰ πελοχή, κατὶ ὀλίγερο. Τὰ συνιστάματά του ἀτιά καί συνειθισμένα, ὅμοι; κολλῆς φρεσ; ντυμένα μὲ φροντίδα κα' ὀβολη καί διακοσμημένα μὲ ζωγραφικά καί μὲ παρατήρηση ἀξιοσημείωτη. Βλέπει πρῶτος ἕνα ἰκανὸ ποιητικὸ ἀνηλό καί ψάχνει νά βρῆ τὸν ἄρθεπο πού θά τὸ πιάσῃ. Ἀξίζει, ὁ νιος; ποιητής; τὴν προσοχὴ καί τὸν ἔπαινο.

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ

Μοπαζάν: «Ἐκλεξ ἐς σελίδες». Ἡ ἐκδοτικὴ ἔται ἰα «Τὰ φύλλα» ἢ, σωστότερα, «Ἡ Φελλικὴ ἔταιρία» ἔβγαλε σὲ μικρὸ τόμο, κοκκινωδεμένο, ἔννεκα δηρήματά του (δρ. 1, 25).

Ἡ «ΓΡΑΤΣ(ΦΑΛΛ)» τὸ τραγουτάτο βιβλίον τοῦ Λαμαρίνου, ἀπὸ τὰ πῶ διαλεχτὰ τῆ; ρομαντικῆ; σχολῆ; γενεῆ; ὀλίγερο; τράφηξαν μ' αὐτὸ καί τὸ κίσιτιφιν σάν Ἐὐαγγέλιο τῆ; ἀγάπης. — Βγήκε στὴ λογοτεχνικὴ σειρά τῆ; «ΑΓΚΥΡΑΣ». Ὁ «Πρώτος πόνος», τὸ συρνητικὸ τραγούδι τοῦ ἐπιλόγου, ἔχει μεταφραστὴ ἀπὸ τὸν Πολέμη.

Ἡ ἐκδοτικὴ ἔταιρία «ΤΑ ΕΡΓΑ» ἔβγαλε ἀπὸ τὸν Π. Π. ΤΙΜΑΣΤΟΡΑ τοῦ Καλομοίρη, μιὰ; ἔκδοσε ἔτσι ἀνωτοῦργημα, καί ὁ; ἔργο καί ὁ; μετάφραση, τὸ δράμα «ΜΑΡΙΑ Η ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ» τοῦ Maeterlinck, μεταφρασμένο ἀπὸ τὸ Ν. Ποριώτη, πέρα πέρα στὴ δημοτικὴ, δίχως τὴν παραμικρὴν ὑποχώρησῃ καί παραχώρησῃ ἢ σὲ σὺ φτογολογοικὸ οὐτε σὺ τυπικὸ, γιὰ ὅπως ἔχει καί δουλεῖ τὴ Δημοτικὴ ὁ Ποριώτης, οὐτε παραχώρησε; οὐτε ὑποχώρησε; τοῦ χρειάζονται γιά νά ποροουσίσει τέλεια ἔργασια. Τὸ βιβλίον πωλεῖται μιὰ δραχμὴ σὺ Ἀκαδημαϊκὸ Βιβλιωλεῖο (Ἀκαδημαϊκῆ; 40).

— Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Φέξῃ, στὴ σειρά τῆ; Λογοτεχνικῆ;

τοῦ Βιβλίου ἴσης ἔβγαλε διὸ ἔξοχα ἔργα τοῦ Αἰγ. Στρίμπου, τὸ «ΔΑΝ-ΙΣΤΗ» τραγικὴ νομοδία σὲ μιὰ πράξη (δρ. 1-50 καί τὸ; «ΣΥΝΑΔΕΦΑΦΟΥΣ» νομοδία σὲ τέσσερες πράξεις. Καί τὰ δυὸ, καθὸς καί δια πῶλλα τὸ; Φέξῃ, πωλεῖται σὺ Ἀκαδημαϊκὸ Βιβλιω οἶκο; (Ἀκαδημαϊκῆ; 10).

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΣΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γραμμὴ Πειραιῶς - Ἀλεξανδρείας

Μολι; ἐκ τὸν ἀγγλικῶν ναυπηγείων περιληφθῶν θαλαμηγόν «ΣΥΡΙΑ» ταχύτητος 15 μιλίων, ἀμεθῆτου πολυτελείας καί ἀνέσσης ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (παραλία Τροφίπης) ἑκαστον ΣΑΒΒΑΤΟΝ ὡρ 3 μ. μ. κατ' εἴθεϊν δι' Ἀλεξανδρείαν.

Γραμμὴ Πειραιῶς-Θεσσαλονίκης-Κοβήλλας

Γραμμὴ Πειραιῶς-Κυκλάδων

Τὸ μὲ διπλοῦ; ἔλαιος καί μνημῆ; ἀρθῆστου ταχύτητος, πολυτελείας καί ἀνέσσης θαλαμηγόν ἀντιόπλοιοι «ΣΗΠΕΡΙΑ» ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (Παραλία Τροφίπης)

Ἐκαστην ΤΕΤΑΡΤΗΝ, ὡρ 10.30 μ. μ. διὰ Σῶρον Ἀνδρον, Κόρθιον καί Τήνον.

Ἐκαστην ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ, ὡρ 8ην μ. μ. κατ' εἴθεϊν διὰ Θεσσαλονίκην — Κοβήλλαν.

Νά περιμῆτερο πληροφορία; ἀπευθυντέον:

Ἐν Ἀθήναι; Γραμφεῖ Γεν. Διευθύνσεως, ὁδὸς Ἀπελλοῦ ἀριθ. 1 καί εἰ; τὰ προσκομιτὰ ταξιδιῶν κ. κ. Θεομὶ Κωκ καί Υἱοῦ, Ἀδελφῶν Γαζοῦμαν καί Σ. Σωτιάδου (Πλατεῖα Συντάγματος) καί Ἰωάν Ρέντι (παρὰ τὸν ἡλεκτρικῶν σταθμῶν Ὀμονοίας).

Ἐν Πειραιεῖ; Γεν. Πρακτορείον, ὁδὸς Φίλωνος, 41 (ἐπισθεν ἁγίας Τριάδος).

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μ. Π. Σολβίγιον ὁδὸς Ἀντωνιάδου. (Ἐκ τοῦ Πρακτορείου)

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΣΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐθνικὸς Διευθυντῆ; ΛΕΩΝΙΔΑΣ Α. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ
ΔΑΧΕΙΑ ΓΡΑΜΜΗ ΕΛΛΑΔΟΣ-ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Τὸ μὲγα Ἑλληνικὸν ἑπιρωκεάνειον

“ΙΩΑΝΝΙΝΑ,,

θέλει ἀναχωρήσει ἐκ Πειραιῶς μὲσφ Καλαμῶν-Πατρῶν κατ' εἴθεϊν διὰ νέαν Ὑόρην τὴν 18 Ἀπριλίου

Ἐπίσης τὸ ταχύπλοιον ἑπιρωκεάνειον

“ΠΑΤΡΙΣ,,

θέλει ἀναχωρήσει ἐκ Πειραιῶς (μὲσφ Καλαμῶν-Πατρῶν) κατ' εἴθεϊν διὰ Νέαν Ὑόρην τὴν 22 Ἀπριλίου.

Δι' ἐπιστά; , εἰσιτήρια καί περιμῆτερο πληροφορία; ἀπευθυντέον:

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ : Πρακτορεῖον Ἑθν. Ἀτμοπλοῖας ὁδὸς Ἀπελλοῦ 1. Ἀριθ. τηλ. 320.

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ : Γενικὸν Πρακτορεῖον Ἑθν. Ἀτμοπλοῖας τῆ; Ἑλλάδος, ὁδὸς Φίλωνος ἀρ. 41 (ἐπισθεν ἁγίας Τριάδος). Ἀρ. τηλ. 127.

Οἱ θέλοντες νά ἀπράκτισσι θέτες ἀνάγκη νά δηλώσασσι ἐγκαίρως εἰ; τὰ Κεντρικὰ Πρακτορεῖα τῆ; Ἑταιρίας καί εἰ τοῖς κατὰ τόπου; ἀνεγνωριστέμοις ἀντιπροσώποις.

Ὑποστηρίζοντες τὰ Ἑλληνικὰ ἀπλόπλοια, ὑποστηρίζετε τὴν Σημαίνουσα, μεγαλύνετε τὴν Πατριδα ἡμῶν.